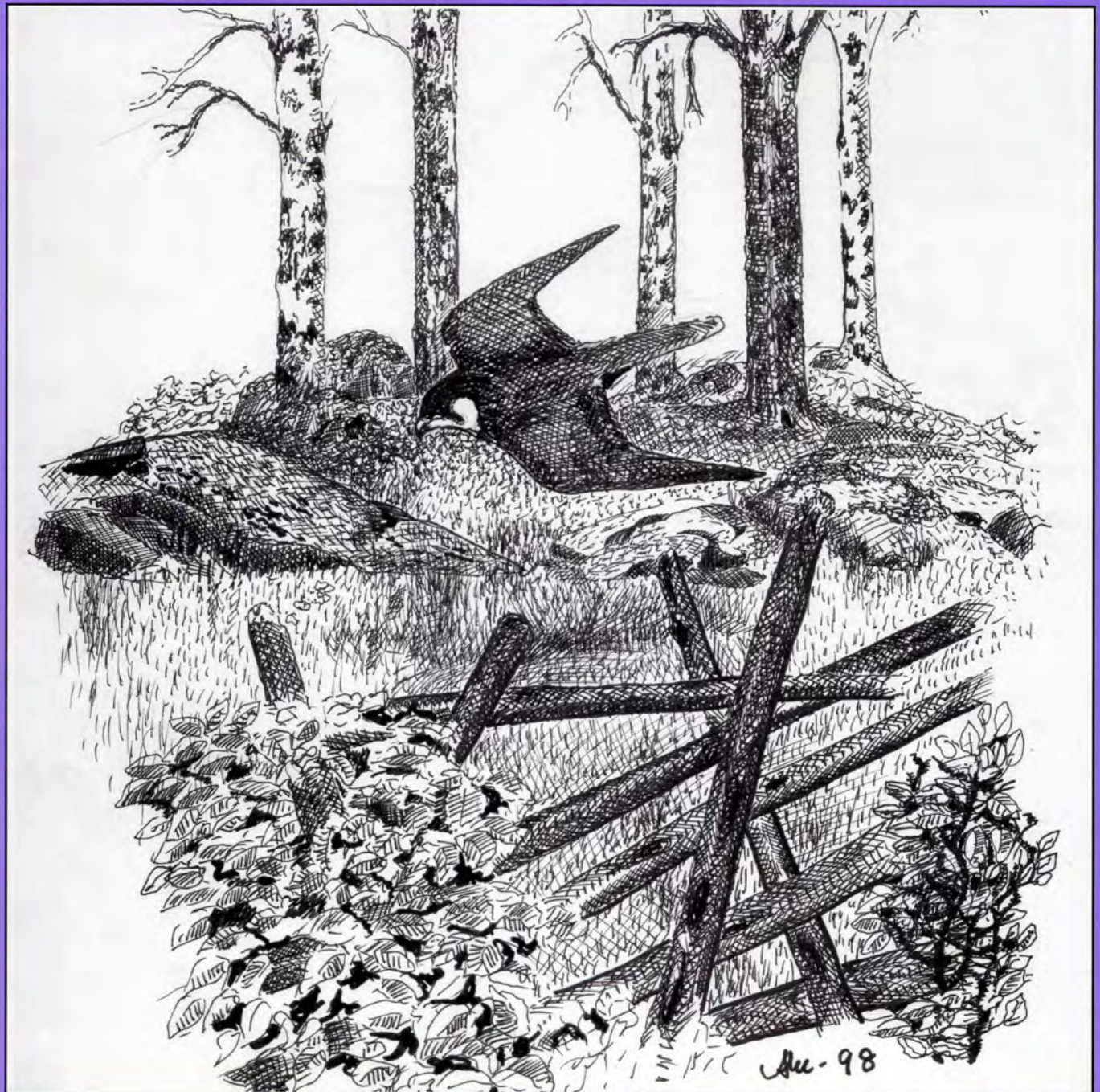

Siivekäs

1:1999

20. vsk

Siivekäs

1:1999

20. vsk

Julkaisija

Pohjois-Savon Lintutieteellinen
Yhdistys KUIKKA

Toimituskunta

Päätoimittaja

Kalle Ruokolainen

Kasurilanmäentie 55, 71800 Siilinjärvi, puh. (017) 461 6230

Toimituspäällikkö

Eelis Rissanen

Toimitussihteerit

Adrian Royle

Markku Ukkonen

Ulkoasu: Kalle Ruokolainen

Jäsenmaksut 1999

90 mk (perhejäsen 30 mk, ei lehteä).
Maksut Pekka Tenhuselle (ks. kohta
osoitteenmuutokset)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu

Jaetaan PSLTY Kuikan jäsenille.
Lehden voi tilata myös jäseneksi
liittymättä. Tilaushinta 90 mk, tilaukset
toimitukselta.
Lehti ilmestyy kahtena numerona
vuodessa.

Osoitteenmuutokset

Pekka Tenhunen

Ilmoitushinnat

Takakansi 1000 mk, 1/1 sivu 800 mk,
1/2 sivu 500 mk, 1/4 sivu 300 mk.
Hinnat ovat ohjeellisia.

Painos 400 kpl

ISSN 0780-7066

tässä numerossa

3 Pääkirjoitus: Jäsen, yhdistyksemme tärkein
henkilö. Asta Lähdesmäki

4 Uusi lintutorni Kiuruvedelle.

5 Viiksitimalin ensitirskaukset Pohjois-Savossa.
Markku Ukkonen

6 Pohjois-Savon ensimmäiset viiksitimalit
yllättivät Maaningan Patalahdella. Juha Poutanen

8 Pohjois-Savon linnuston
faunistinen katsaus 1996. Kalle Ruokolainen

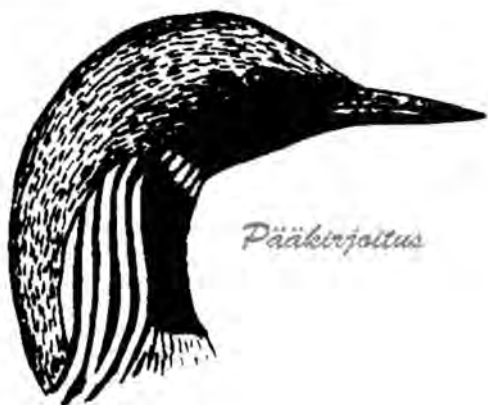
22 Kus on kottarainen? Kottaraiskyselyn tuloksia.
Kalle Ruokolainen

24 Luomisen tuskaa.
Timo Filipoff & Eelis Rissanen

26 Amazing Africa.
Adrian Royle

27 Talitintti nokitti mediaa.
Eelis Rissanen

Ohjeita kirjoittajille: Kaikenlaista lintuihin liittyvää, niin tieteellistä kuin viihteellistä aineistoa otetaan mieluummin vastaan. Käsikirjoitukset toimitetaan mieluiten tietokoneen levykkeellä tai sähköpostitse osoitteeseen Kalle.Ruokolainen@datranet.net. Kannattaa kuitenkin aina ottaa ennen jutun tms. lähettämistä toimitukseen yhteyttä, jottei kumpikaan osapuoli tee turhaa työtä. Myös valokuvista ja piirroksista on pulaa (kaikenlainen kuvamateriaali kelpaa, myös väripaperikuvat ja väridiat). Sähköpostia voi lähettää myös osoitteeseen pslty@jmp.fi.

Jäsen, yhdistyksemme tärkein henkilö

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka

c/o Kuopion museo, Kauppakatu 23,
70100 KUOPIO

internet: <http://www.jmp.fi/~pslty>
sähköposti: pslty@jmp.fi

Perustettu 1974

Yhdistys toimii osana Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistystä (KLYY ry.)

Puheenjohtaja: Asta Lähdesmäki

Sihteeri: Petri Sallinen

Taloudenhoitaja: Eelis Rissanen

Varapuheenjohtaja: Juha Poutanen

Hallituksen muut jäsenet
Aarne Hagman

Visa Uusipaikka

Jarmo Yliluoma

Hallituksen varajäsen
Harri Hölttä

IISALMI

KUOPIO

Pohjois-Savo

VARKAUS

Tämä juttu on tarkoitettu erityisesti Sinulle, joka vielä haet omaa tapaasi toimia lintuharrastuksessa. Toivon kuitenkin teidän kaikkien lukevan tämän, sillä jäsenmaksuillanne saadaan paljon aikaan!

Sinä, joka tätä luet, olet yksi yhdistyksemme tämänhetkisistä noin 200 jäsenestä ja lintuharrastajasta. Tai ehkä tutustut ensimmäistä kertaa tähän lehteen, mutta tunnet kiinnostusta lintuihin ja haluat oppia tuntemaan niitä paremmin. Siinä tapauksessa olet mahdollinen uusi jäsen, erittäin tervetullut joukkoomme. Joka tapauksessa olet yhdistyksellemme tärkeä henkilö, harrastatpa lintuja millä tasolla hyvänsä, sillä ilman jäsenistöä mikään yhdistys ei voi toimia. Ihanteellista tietenkin on, jos jäsenistön määrä myös kasvaa, kasvu turvaa yhdistyksen toiminnalliset ja taloudelliset resurssit, jotka kulkevat käsi kädessä.

Jokaisessa yhdistyksessä tietenkin toivotaan, että sillä on paljon aktiivisesti toimivia jäseniä, eikä meidän Kuikkamme ole tästä poikkeus. Lintutieteellisessä yhdistyksessä mahdollisuudet toimia ovatkin erittäin monipuoliset, erityisosaajia ja ahkeria puurtajia tarvitaan monella saralla. Tarvitaan jäseniä yhdistyksen hallitukseen pyörittämään sääntöjen mukaiset kuviot, suunnittelemaan toimintaa ja huolehtimaan siitä, että suunnitelmat toteutuvat. Tarvitaan lintukurssien ja retkien vetäjiä etenkin pienemmillä paikkakunnilla. Tämän lehden toimitus lepää muutaman ahkeran puurtajan harteilla. Työn alla on projekti, jolla Kuikkaverkkoon ilmoitetut lintuhavainnot saataisiin suoraan tietokantaan. Rengastusasemamme Raasiassa kaipaa lisää rengastajia; monimuotoisessa toiminnassa riittää työarkaa ja

tekijöitä tarvitaan. Kiitos teille kaikille, jotka jaksatte vuodesta toiseen näiden asioiden parissa puurtaa, mutta joskus saattaa itse kullekin tulla mitta täyteen, oppipoikia ja *Styrtöjä* kaivataan.

Jos edellä mainitut tehtävät eivät tuntuneet olevan Sinun "heiniäsi", toivomme aktiviteettia lintuharrastuksen perussaralla eli retkeilyssä ja havaintojen ilmoittamisessa. Havaintoja voit ilmoittaa internetin kautta, kirjallisesti tai vaikka puhelimitse, yhteystiedot löytyvät esimerkiksi tästä lehdestä. Kuten viime numerossa kehoitettiin, voit syventää havainnointiasi vaikkapa perustamalla talvilintujen laskentareitin. Mutta jo yksittäisten havaintojen ilmoittaminen on tärkeää; kun niistä kootaan Pohjois-Savon faunistisia katsauksia, syntyikin jo tiedettä.

Jos et kuitenkaan elämäntilanteesi tai muun syyn takia pysty tai halua toimia aktiivisesti, olet meille tärkeä pelkkänä jäsenmaksun maksavana jäsenenä. Itse asiassa vaikutat jo silloin laajalla sektorilla, sillä samalla olet jäsenenä Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksessä ja BirdLife Suomi ry:ssä, jälkimmäisen kautta vielä maailmanlaajuisessa BirdLife Internationalissa. KLYY:llä on jo historiallisista syistä vaikutusvaltaa Kuopion seudulla ja BirdLife Suomi on mm. mukana monissa sekä kotimaisissa että kansainvälisissä lintujen suojeluhankkeissa. Mitä suurempi jäsenjoukko on takana, sitä suuremmat ovat mahdollisuudet vaikuttaa. Et siis ole ollenkaan vähäpätöinen jäsen yhdistyksessämme, jäsenyytesi edistää monipuolisesti lintuharrastusta ja lintujen suojelua, olet oikea lintujen ja luonnon ystävä.

Toivottavasti koet myös saavasi jotakin jäsenyydestäsi. Konkreettisesti saat tämän lehden ja kaksi muuta lehteä, yhteensä noin 10 eri numeroa

Jäsenmaksunsa maksaneita lintuharrastajia Kuopion Puutossalmella odottamassa kyhmyhaahkaa sykyllä 1998. Jaa, eipä taidakaan kaikki olla maksaneita katsojia, joten korjataan Puutossalmen arktisen muuton yleisötilastoja: tällä kertaa paikalla vain kuusi maksanutta katsojaa (kuvaaja mukaan luettuna), mutta seisomapaikolla hekin. Eipä hätää, Kuikan toimintaan ja retkille voi tulla tutustumaan ilman jäsenyyttäkin. Jäsenmaksuilla yhdistys kuitenkin toimintansa paljolti rahoittaa. © Kalle Ruokolainen

vuodessa. Jos Sinulla on mahdollisuus käyttää internet-yhteyttä (saatavilla myös kirjastoissa), löydät loisteliaat kotisivumme päivittäin uusiutuvine havaintoineen. Vielä tiukemmin ajan hermolla toimii Kuikkaverkkomme. Jos Sinulla on kotona tai töissä tietokoneyhteys, voit liittyä verkon kiivaasti

sykkivään ilmapiiriin. Tämä kaikki pelkällä jäsenmaksulla, markkinatermiä käyttäkseni. Ennen kaikkea toivon, että koet kuitenkin kuuluvasi lintuharrastajien moniilmeiseen joukkoon, vaikka et aktiivisesti juuri nyt toimisikaan. Mutta jos jonain päivänä haluat muuttaa toimintasi tasoa, olet tervetullut

toimintaamme mukaan. Aloittaa voit esim. tulemalla kuukausikokouksiimme, kurssille, retkille tai vaikkapa kevääseenä viikonloppuna lintutornille. Sieltä Sinä löydät meidät, harrastustoverisi.

Puheenjohtaja
Asta Lähdesmäki

Uusi lintutorni Kiuruvedelle

Kiuruveden kaupunki on rakentanut Luupuvien Jokilahteen uuden lintutornin. Luupuvesi kuuluu linnustonsuojeluohjelmaan, ja tornin rakentaminen oli osa järven kunnostushanketta.

Jokilahden tornille pääsee kääntymällä Hakoniementieltä päinvastaiseen suuntaan kuin Itärantaan menevä tie vie. Pikkutie johtaa rantaan ja rannan läheisyydestä on vain lyhyt kävelymatka tornille. Tornin edustan puustoa on tarkoitus vielä poistaa näkymän avaamiseksi.

Itse torni on rakenteeltaan samankaltainen kuin Outokummun Sysmäjärven torni, tosin vain kuusi metriä korkea. Lisäksi torni ja sinne vievät portaat on perustettu erilleen, etteivät rapuissa trappapaavat ihmiset tärisyttäisi tornia. Järjestelyn pitäisi taata siis myös kaukoputkien käyttäjille värinättömät näköalat, jos itse tornin tarkkailutalossa jaksetaan seisoskella ja liikkua rauhallisesti.

Jokilahden linnustosta on niukalti tietoja, mutta Luupujoen virtauksen takia lahti avautuu aikaisemmin kuin muu Luupuvesi. Tällöin, huhti–toukokuun vaihteessa, sulaaan kertyy vesilintuja, mm. uivelot ovat kauniita katsella. Luultavasti Jokilahden linnusto on ehkeimmillään huhtikuusta kesäkuuhun, mutta myös loppusyksyllä tornista voi nähdä mm. joutsenia ja koskeloita.

Kiuruveden lintujärvillä retkeillään vähän, joten kaikki havainnointi on alueelle lämpimästi tervetullutta nyt, kun Luupuvien alue on saanut ensimmäisen arvoisensa linturetkien määränään – Jokilahden lintutornin! Mene, näe ja koe Kiuruveden upeat kosteikot ja avarat peltomaisemat.

(KRu)

Viiksitimalin ensitirskaukset Pohjois-Savossa

Lokakuun vaihtuessa marras-kuuksi pohjoissavolaisen lintuharrastajan syyskiireet ovat usein takanapäin. Vielä talvilintulaskentojen aloitus, lintulaudan virittelyt, vilkaisu kalenteriin – tuleva kevät on monen talvikuukauden takana – ja talven odottelu voi alkaa.

Loppusyksyllä 1998 tilanne oli kuitenkin toinen. Loka-marraskuun taitteessa Jyväskylästä kantautunut uutinen 25 viiksitimalin parvesta ja parvihavainnot parilta muultakin paikkakunnalta Keski-Suomesta sekä vastaavat viestit Joensuusta ja Kainuun puolelta sähköistivät tunnelman. Jos naapurissa, niin miksei meilläkin! Spekuloinnit lietsoivat talvilintujen tähyilyyn valmistautuneet kiikaroijat ulos timalijahtiin. Ja olihan kyseessä laji, jota Pohjois-Savon kamaralla kukaan ei ollut aiemmin havainnut. Tällöin tuntuu pohjoissavolaisestakin

harrastajasta löytyvän ”ryteeniä”. Kulotuneet ja loppusyksystä linnustollisesti ankeat järviruoikot alkoivat kummasti kiinnostaa.

Pohjois-Savossa tarkastetut ruoikot

Marras-joulukuun aikana täkäläiset harrastajat tarkistivat yhteensä vähintään 33 ruoikkoaluetta (taulukko 1), kun yhdeksi alueeksi lasketaan yhden lammen/pikkujärven ruoikot tai suuremman järven (lahti)ruoikko, joka on selvästi erillään järven muista ruoikoista. Timaloiden hakeminen keskittyi selkeästi Varkaudesta Kuopion kautta Iisalmeeen ulottuvalle ”5-tie-akselille”, josta maakuntamme järeimmät ruoikot löytyvätkin.

Marraskuun alussa ruoikoiden takseeraamista haittasi lauha sää; upottaviin ruoikoihin ei päästy ja sateisen kesän jäljiltä vedet olivat rantaryteiköissä, joiden kiertely oli hankalaa. Työtä helpotti oleellisesti

matalien järvien ja ranta-alueiden jäätyminen 10. päivän tienoilla. Valtaosa kattavista ruoikkotakseerauksista tehtiinkin tuon ajan-kohdan jälkeen marraskuun aikana jäitä pitkin liikkuen. Muutamat etsijät käyttivät apuna nauhuriatappia, johon viiksitimali vastaa herkästi, mutta suurin osa etsinnöistä tehtiin ilman atrappinauhaa. Osa kohteista oli syynissä useina päivinä, mutta hieman yli puolet takseeratuista alueista käytiin läpi vain kertaalleen.

Timalit löytyvät!

Maaningan Patalahdelle tehtyjen kesäisten yölaulajaretkien yhteydessä muistan muutaman kerran aprikoidun puolileikkilisesti, että jos viiksitimali joskus Pohjois-Savosta löydetään, paikkana on takuulla tuo järviruokomerenä lainehtiva lahti. Juha Poutanen sai kunnian nähdä iltapäivällä 12.11.1998 Pohjois-Savon ensimmäiset viiksitimalit – Patalahdella! Kuuden timalin joukko surrasi keskellä jättiruokkoa. Seu-

Sympaattiset viiksitimalit valloittivat katsojansa Maaningan Patalahdella marras-joulukuussa 1998. Komeavärisen koiraan höyhenpukua ihastellessa annettiin lisäpisteitä myös lajin harvinaisuudesta. Olihan viiksitimali nyt ensi kertaa nähtävillä Pohjois-Savossa. ”Toivottavasti vielä tavataan”, toteaa moni edelleen henkeään pidätellen. © Juha Poutanen – Maaninka, Patalahti 14.11.1998

Pohjois-Savon ensimmäiset viiksitimalit yllättivät Maaningan Patalahdella

“Missä viiksitimalit luuraa-
vat”, kyselin Savon Sanomien
lintupalstalla torstaina 12.
marraskuuta viime vuonna
(1998). Syksyn mittaan oli
muualta maasta tullut runsaas-
ti timalihavaintoja. – Miksei
voisi lintuja löytyä Savosta,
kun niitä oli löytynyt Keski-
Suomesta ja Pohjois-Karjalas-
takin, ajattelin. Ajatus ei tosin
ollut pelkästään minun, vaan
monet harrastajakollegat miet-
tivät ääneen samoin.

Tarkoitus oli siis lehtijutun
avulla saada mahdollisia luki-
jahavaintoja. Lukijat ovat ol-
leet suureksi avuksi aiemmin
tehdyissä kyselyissä. Lapintia-
sia ja ruisräkkiä tai kaulus-
haikaraa etsittäessä on puhe-
lin soinnut vinosti. Siivekkäät
ystävämme kiinnostavat ihan
tavallisia kengänkuluttajia to-
della paljon. Puhelut venähtä-
vät joskus kymmenien minuut-
tien pituisiksi. – Ensiksi puhu-
taan säästä ja ”mualimankuu-
lumisten” ja perhe ”asijoi-
en” jälkeen päästään asiaan... Sa-
von Sanomia vähän moititaan,
joskus jopa kehutaan ja sitten
kerrotaan pihan linnuista ja
oravista.

Aurinko nousi 12.11.1998 kirk-

kaalle taivaalle klo 8.17 ja va-
paapäivän kunniaksi ja oman
lehtijutun innostamana päätin
suunnistaa jonnekin ruoikko-
alueelle. Koska olin aiemmin
kiertänyt jo muutamia ruoikoi-
ta Kuopion lähialueella, oli
jäljellä Maaningan ruoikko-
lahdet.

Menin ensin Kinnulanlahdelle,
vaikka tiesin kollegoiden käy-
neen jo siellä ilman tulosta...
eihän sitä koskaan tiedä. Jää
risahteli saappaiden alla kul-
kiessani rantoja pitkin. Vastaan
tuli iloisesti äänteleviä sinitia-
isia. Mielessä oli viiksitima-
lin ääni vuosien takaa Parik-
kalan Siikalahdelta. Timalin
ääntä ei nyt kuulunut. Sen si-
jaan putosin piisamin kulkurei-
tin tai jonkun muun takia hei-
kentyneeseen jäähän. Voi prrr...
saapas hörppäsi onneksi vain
desin.

Aurinko paistoi pilvien raosta
ja pakkasta oli vajaa kymme-
nen astetta. Hieno ulkoilusää.
Päätin lähteä vielä mulskah-
duksestani huolimatta Patalah-
delle. Koska lunta oli vasta
muutama sentti, oli Patalahden
polkusuiltaa helppo edetä lintu-
tornille saakka. Kävin lintutor-
nissa ja katsellessani laajaa

Patalahden partaniekka, Pohjois-Savon 299. lintulaji. Maanin-
parven lisäksi viiksitimaleita löydettiin Siilinjärveltä (1 yks.)
Varkaudesta (2 yks.). Sadekesän jäljiltä ruoikoissamme ei o-
muhkeita siemenröyhyjä, joten pakkastalvi ja vähäinen ravinto e-
suosineet timalien talvehtimista. © Juhana Poutanen

ruoikkoa kävi mielessäni, että
tuolla TÄYTYY olla jotakin! Ri-
tisevä jää saappaiden alla ete-
nin jälleen kohti sankinta ru-
oikkoa. Tuntuma paikkaan oli
jollakin selittämättömällä ta-
valla kuitenkin erilainen.

Aloin päästellä suustani tai pa-
remminkin hampaiden välistä
timaleiden ääntä muistuttavia
maiskahduksia. Hulluna olisi-
vat isännät Patalahden rannal-
la pitäneet, jos olisivat kuul-
leet! –Mitäpä tuosta, ajattelin,
sillä 70-luvulla eräs maan-
omistaja ajoi silloista luonto-

radikaalia kirves kädessä
kaa. Ja vauhtia riitti. Ma-
niinpä ovat miehet pehme-
neet ajan saatossa puolien
toisin.

Kävelin ruoikkoa reilun tun-
teiden edestakaisin ja ainoat vas-
jat olivat edelleen sinitia-
Painava tele käsivarsilla,
kari kaulassa ja reppu sel-
älkälä alkoivat kummasti hyhdyä.
Ja aurinko oli menossa k-
taivaanrantaan, kunnes josta
kuului vaimea maiskaha.
Maiskuttelin ja samalla ete-
ruoikossa. Ja silloin eteen-

raavina päivinä timaleita löytyi paikalta lisää
ja 14.11. paikalla todettiin liikuskelevan
peräti 25 lintua. Ajalla 15.11.–5.12. Pata-
lahdella oleskeli vähintään 10 timalin jouk-
ko. Patalahden laajuuden takia osa tima-
leista saattoi jäädä eri retkillä ruoikon
kätköihin havainnoijien ulottumattomiin.
Viimeisen kerran Patalahden timaleista
tiedotettiin 1.1.1999 (Aimo Hartikainen
ym.), jolloin ruoikosta löytyi 3–4 lintua.
Paukkupakkaset tammikuussa hydyttivät
retkeilyintoa Patalahdella, ja taisivat sii-
nä samalla hyytää timaleidenkin toiveet uu-
desta sillanpääasemasta. Vaikka pakkasista
selvinneitä timaleita löytyi tammikuun
lopussa mm. Oulua ja Jyväskylää myöten,

Patalahdella 6.2. tehty varsin kattava hiih-
toretkeily (Asta ja Lassi Lähdesmäki) tuotti
vesiperän. Tulos oli sama myös 21.3. teh-
dyllä hiihtokeikalla.

Viiksitimali yllätti toiveikkaan kulki-
jan (Markku Ukkonen) 14.11. myös Si-
linjärven Rissalassa, jossa Iso-Jälän itäran-
nan laajasta ruoikosta kuului aamuhämärissä
timalin innokasta ääntelyä. Paikalta pal-
jastui vain yksi naaraslintu, joka jo löytö-
hetkillä kertaalleen otti ruoikon päällä kor-
keutta ilmeisesti häipyminen mielessään,
mutta palasi takaisin ja pysytteli sitten pai-
kalla ainakin löytöpäivän aamupäivän.
Myöhemmin timaleita ei Iso-Jälältä löy-
tynyt. Varkaudessa oli myös haku päällä

ja kaupungin parhaimpia ruoikkoalueita pi-
dettiin silmällä ahkerasti marraskuun alusta
alkaen. Lopulta Osmo Huupponen joutui
nokitusten kahden timalin (koiras + naa-
ras) kanssa 18.11. Varkauden Mulan itä-
rannan järeässä ruoikossa. Linnut olivat liik-
kuvaan sorttia ja katosivat siltä istumalta
eteläänpäin edeten.

Lähialueiden viiksivalluja

Timaleita tavattiin marras-joulukuun ai-
kana Pohjois-Savoon rajautuvista kunnista
tiettävästi ainakin Joroisissa (Joroisselän
ruoikot Puomilansalmi–Haapalahti–Kar-
hulahti-alueella) ja Outokummussa (Sys-

nähti koirastimali! Sain kameran suurmattua silmänräpäyksessä ja samalla myös kuvan, toisen, kolmannen.

Kohta ruoikko tuntui täyttyvän ääntelevistä timaleista. Laskin kuusi. Niitä on enemmän! Tarvutuin kännykkään ja soitin kaukohakukeskukseen tehdäkseen piippari-ilmoituksen. Vasta nyt alkoi valjeta, mitä oli tapahtunut; uusi lintulaji Pohjois-Savolle oli tosiasia.

Vielä illansuussa paikalle tuli muutama kollega, mutta linnut pysyivät hiljaa. Seuraavina päivinä paikalla käyneet saivat ihailla lintuja mielin määrin. Tosin ne olivat tiheässä ruoikossa vaikeasti kuvattavia. Parhaimmillaan Patalahdella nähtiin parinkymmenen timalin parvi.

Eikä havainnosta voinut olla uutisoimatta: "Uusi, 299, lintulaji Pohjois-Savossa: Viiksitimaleja löytyi Maaningalta" otsikoin onnellisesti perjantain 13.11. Savon Sanomissa. Tähän lopuksi kuuluu kokeneen lintuharrastajan sanaa jotakin nerokasta: Jos et muuta keksi päivän kuluksi, niin kävele heikoilla jäillä, tiheässä ruoikossa ja kaiva esille maiskuttamalla alueelle tai maalle uusi lintulaji; olet saavuttanut Häkkinen ruplamestaruuden kaltaisen tunnetilan.

Juha Poutanen

mäjäjärvi). Muista lähialueista ainakin Rantasalmella (Pieni Rauanvesi) törmättiin timaleihin. Lajista tehtiin loppusyksyn 1998 aikana poikkeuksellisen paljon havaintoja eri puolilta Etelä- ja Keski-Suomea. Kaiken kaikkiaan syysvaellus ulottui ensimmäistä kertaa syvälle maamme sisäosiin ja arvaustenkin vaellukseen osallistui vähintään satoja yksilöitä.

Pohdiskelua

Elinympäristönsä suhteen viiksitimali on ehdoton spesialisti, joka on läpi vuoden riippuvainen järviruoikoista. Hyönteisravinnon

TAULUKKO 1. Pohjois-Savon timalietsinnöissä tarkastetut ruoikot marras-joulukuussa 1998. Alleviivatuissa paikoissa etsinnät olivat intensiivisiä (useita käyntejä ja/tai ruoikot tarkastettiin kertaalleenkin käytäessä huolellisesti mm. kävelemällä läpi ja osalla kohteista myös äänitrappia käyttäen). Ruoikoiden järeyyttä on luonnehdittu seuraavasti: +++ = järeä ja tiheä, ++ = normaali, + = harva, - = vain osmankäämikköä. Timaleita tavattiin tähdellä merkityissä kohteissa.

Iisalmi	Haapajärvi Kihlovirta	++
	Porovesi Huotarilahti	++
	Porovesi Kihlovirta	++
	Porovesi Vedenpäänlahti	+
Kuopio	Kaislastenlahti	++
	Kuhanen	+++
	Pöksänlampi	+++
	Riistavesi Keskimmäinen	++
	Riistavesi Likolampi	+
	Ritisenlahti	++
Lapinlahti	Nerkoon kanava	++
	Sonnilanlampi	++
	Sulkava	+++
Leppävirta	Suurijärvi	-
Maaninka	Patalahti*	+++
	Patajärvi	+++
	Lapinjärvet	+++
	Valkeinen (+ Ylä-Ruokoveden puoli)	++
	Venäjänsaari Pitkälahti	++
Nilsia	Pieksänkoski Hanhisalmi	++
Rautalampi	Tyryrinvirta	++
Siilinjärvi	Iso-Jälä E- ja N-rannat*	+++
	Rissala Syväuoma	++
	Kevätön Likolahti	+++
	Kevätön Ruostelahti-Taivallahti	++
	Pikku-Sulkava	+
	Aappola Saitalampi	+
	Iso Monninjärvi	+
Varkaus	Lehtoniemi Käärmeniemi	+++
	Lehtoniemi Ruokolahti	+++
	Lehtoniemi Kärjen ruoikko	++
	Mula*	+++
	Ruokojärvi	++

Pohjois-Savon

299.

lintulaji

kannalta optimaalisimmat elinympäristöt.

Pohjois-Savossa liikkuneiden timaleiden määrästä on vaikea sanoa mitään täsmällistä. Vain muutamia ruoikkoalueita seurattiin pitemmän aikaa ja paljon sopivia ruoikoita jäi myös kokonaan koluamatta, joten on hyvinkin mahdollista, että timaleita pysähteli lyhyiksi toveiksi muuallekin kuin em. tapaamispaikoille. Ehkä vain Patalahden kaltaiset ruoikkomeret ovat riittävän houkuttelevia paikkoja, jotka pysäyttävät vaelluskiihkoiset timalit yrittämään talvehtimista ja uuden pesimäruoikon valtaamista. Todennäköisesti maakunnassamme liikkui loppusyksystä 1998 useita kymmeniä timaleita. Talvehtimista yrittäneitä yksilöitä lienee ollut vain Patalahdella, jossa ainakin joulukuulle sinnitteli vähintään nuo 10 lintua.

Lajin menestyminen on suoraan verrannollinen talvien ankaruuteen, vaikka ravintoa piisaisi. Paljoakaan huonompaa ajankohtaa leviämisyri- nistykseensä kirmanneet timalit eivät olisi voineet valita. Tammikuun lopusta ja helmikuusta 1999 nimittäin kehkeytyi ankan kylmä, joten kylmänarat timalit joutuivat mm. Pa-

talahdella totiseen talvehtimistestiin. Patalahdelle talvehtimaan jäänyt parvi ilmeisesti urvahti viimeistään tammi-helmikuussa pakkasherran kynsiin tai siirtyi pakkasten pakottamana vaivihkaa muihin maisemiin. Loppupalvesta ja kevään 1999 aikana timaleita ei maakunnastamme enää tavattu, vaikka muutamia ruoikkoalueita kompattiin timaleiden toivossa myös kevätpuolella. Joten Pohjois-Savon valloitus ensiyrityksellä näytti jääneen timaleilta vain ranskalaiseksi visiitiksi. Toivottavasti seuraavalla kerralla vaellussyksyn jälkeinen talvi ei kohtelee uskalikkoja yhtä tylysti.

Markku Ukonen

Vuosi 1996, eli 1 eKv (= ennen Kuikkaverkkoa) – nekin havainnot on nyt saatua kerättyä ja katsaukseen kasattua. Voin onnitella itseni lisäksi jälleen kerran – yllätys, yllätys – kaikkia havaintonsa palauttaneita. Muiskis!

Mutta "asiaan". Vuosi 1996 oli antoisaa lintuaikaa. Sitä värittivät melkoiset harvinaisuudet ja etenkin rikas syksy. Rareissa on kuitenkin se paha puoli, että ne saavat katsauksen kirjoittajan päässä verisuonet pullistumaan. Tuostakaan hienosta löydöstä ei ole tehty AHK-lomaketta! No, noituminen sikseen – kaavakkeetomat havainnot jäävät joko unholaan tai seuraavaan katsaukseen. Olkoon ne ensivuoden sillisalaatin majoneesi, marenkia tämän vuoden kohokkaalle löytyi lomakeilta lopulta ihan mukavasti.

Alkuvuotta värisytti lähinnä ns. vuodenpinnakisaan osallistuneiden machoilu, loppuvuodesta kuultiin jo sapelinkalistelua. Jääkööt ne vähemmälle huomiolle, mutta muistettakoon kaikki, että pinnakisat ovat taipuvaisia kiristämään suhteita. Ne ovat huonoa peeärrää, koska me olemme tosikkoja. Vuoden 1997 kuntapinnakisan melkein kaikki haluavat unohtaa, unohdettakoon myös anno domini 1996 tapahtuneet "viekkauudet ja vääryydet". Aloitetaan tyhjältä pöydältä ja paiskataan kättä!

Arvellette jo varmaan, että pitkitän tätä juttua löpötelemällä alkuun pelkkää potaskaa. Niin teenkin, sillä en todellakaan keksi mitään mainittavaa vuoden 1996 alusta. Hyppäänkin suoraan kirjosiipikäpylintuihin, joilla oli maakunnan pohjoispuoliskolla ehkä kaikkien aikojen massasiintyminen. Vieremällä kirjoloxia tuntui helmi-maaliskuun taitteessa käpylinnuista runsaimmalta! Luulenpa, että jos maakunnan pohjoisosien metsiä olisi kompattu tuolloin enemmän, havaintoja kirjosiipikäpylinnuista olisi kertynyt vihkoihin tuon tuostakin. Vaan niin ei tapahtunut, Ylä-Savo kun on monessa suhteessa

sa vähäisen lintuhavainnoinnin kurimuksessa. Onneksi kesällä pystyyn polkaistu J. Pynnösen ja M. Ukkosen iskuryhmä kuikuili muutamissa maakunnan keskiosien kuusikoissa, ja Rautavaaran–Sonkajärven suunnallakin oli monien lintuharrastajien toimesta melkoista menoa ja meininkiä Natura- ja Finiba-laskennoissa. Oma rintani on rottingilla Rautavaaran polkupyöräpinnarallin järjestelyistä, sen hedelmistä lisää tuonnempaan.

Maaliskuun alussa uiskenteli Maaningan Viannankoskessa varsin aikainen ristiinsa. "Etelätuulen tuomaa", arveli Las-se J. Laine ja saattoi olla oikeassa. Nyt muuten tuli mieleen se alkuvuoden pamauskin: tammikuun lopulla kuukahti Karttulaan maakunnan toinen (eli melkein kolmas) myrskylintu. Ihan totta, myrskylintu löytyi ennen YH:tä 1939 Suonenjoelta, mutta se jäi Kotilaiselta sotakiireissä täyttämättä ja pääsi pahenemaan. Siitä ei siis jäänyt varmaa dokumenttia. Poliisiraportin mukaan Etelä-Kuopiossa käytiin melkoinen nokkapokka: tietyvästi kaikki hengissä olevat vuonna 1815 Kuopion Haminalahdessa ammutun nokkavarpuksen jälkeläiset kävivät pyhiinvaelluksella tässä suomalaisen lintuharrastuksen kehdoissa runsas 180 vuotta esi-isänsä tai -äitinsä jälkeen.

Huhtikuu oli muistaakseni pitkään melko kylpakkä. Alkukuusta Kuopioon ilmestyi nokivaris – emigrantti, joka sittemmin savolaistui pysyvästi. Jostain Kuikan miitingistä tullessa löytyi Kallansilloilta kuitenkin mustapyrstökuiri. Sittemmin lajista kertyi peräti neljä havaintoa. Runsastumisen merkkejäkö? Toukokuun alun ensimmäisenä viikonloppuna iski oikea lojosade, vain Varkauden taivaalla kurkisteli aurinko. Tuota aurinkoa ihastelivat Pitkälänniemellä Heikki Kotilainen ja ystävänsä mustapäätasku, ties monettako kertaa! Ja heti toukokuun alkuun Varkaudessa virmisteltiin muistakin siipiveikoista: räyskät ärjyvät ja mustatiirat liejailivat tuon tuostakin kaupungin "jaakonhajuissa" ilmatilas-

Lyhenteet

- (A) = AHK-laji (lajinimen jäljessä), esitetyt havainnot AHK:n tarkistamia ja hyväksymiä (ei koske Joroisten havaintoja)
- (RK) = RK-laji (lajinimen jäljessä), esitetyt havainnot ovat valtakunnallisen rareiteetikomitean hyväksymiä
- (1) = lajista kerätään kaikki havainnot (lajinimen jäljessä)
- (2A) = lajista kerätään kaikki pesimäaikaiset havainnot (lajinimen jäljessä)
- (2B) = lajista kerätään pesä- ja poikuehavainnot sekä tiedot reviereistä ja pesimäbiologiasta (lajinimen jäljessä)
- (2C) = lajista kerätään tietoja ja arvioita selvärajaisten alueiden pesimäkannoista (lajinimen jäljessä)
- p = paikallinen tai lepäilevä
- m = muuttava; jos muutossuunta tiedossa, merkitty muutossuuntalyhenne (S, W, SW jne.)
- kiert = kiertävä
- r = rengastettuihin
- ä = laulava tai soldinäntelevä
- ä = muuten ääntelevä, äänihavainto
- a = parvi; a5 = viiden parvi, 5a = viisi parvea, 100(5a) m = yhteensä sata muuttajaa viidessä parvessa
- kv = kalenterivuosi; iät kalenterivuosina
- ad = vanha (aikuinen)
- subad = esiaikuinen
- juv = nuori (1kv); osa nuoriksi ilmoitetuista petolinnuista lienee ollut esiaikuisia
- pull = pesäpoikanen tai lentokyyvön maastopoikanen
- fl = lentokyykyinen, muuten iältään määrättämätön
- tp = talvipukuinen
- mus = Kuopion luonnontieteellisen museon kokoelmissa oleva yksilö

RK- ja AHK-harvinaisuuksien nimen jälkeisissä suluissa on ensin lajin ennen vuotta 1974 tavatut yksilöt, toiseksi yksilöt vuosilta 1974–95, ja viimeiseksi vuoden 1996 yksilömäärä.

sa. Huhtikuun lopulla Maaningan maisemia ihaili lyhytnokkahanhi.

Mutta eipä aikaakaan, kun meikäläinen iski amerikanhaapanan tiskiinkin – vuoden ensimmäinen uusi lintulaji Pohjois-Savolle. Ja turkulaiset rypivät. Pesivät piiversinsä Lapinjärven jäämyllyssä ja menivät matkoihinsa. Lopulta kai lähti itse amerikanankkakin. Koitti siis kesä, ja pakollinen linturetki Vesannolle pikkusirkun laulua kuuntelemaan!

Alkukesän kohokohta, polkupyöräpinnaralli valjastettiin 1996 tieteen palvelukseen. Samalla kun pyöräilystä tuli tiedettä, itse tieteilijät tekivät hurjia havaintoja. Rautavaaralla varmistui nimittäin pähkinäkelin pesintä! Koulukeskukseen sembroida piipahti pähkinähakki ja kirjosiipikäpylintuja hyöri kuusikoissa. Voimme siis todeta siperialaisen faunatyypin olevan jo kotiportaillamme! Nakeleilta paljastui sittemmin kaksi muuta pesimäpaikkaa: toinen Kuopiossa ja toinen Kaavilla. Luultavasti monella muullakin paikalla pesittiin. Finiba-laskennat jatkuivat toukokuun puolivälistä kesäkuun lopulle, ja huipentuivat mystistä

Havainnoijat. Erkki Björk (EB), Timo Filipoff (TF), Aarne Hagman (AHg), Markku Halonen (MHa), Heidi Hannula (HHa), Mika-Petri Harju (MPH), Aimo Hartikainen (AHA), Pertti Hartikainen (PHA), Teppo Helo (THE), Patrick Hublin (PHu), Osmo Huupponen (OHu), Terho Hämäläinen (TeH), Timo Hämäläinen (THä), Harri Hölttä (HHö), Tuomo Jalkanen (TJa), Eila Karki (EKa), Jukka Kauppinen (JKa), Jaakko Kettunen (JKe), Jorma Knuutinen (JKn), Jarkko Koskela (JaK), Heikki Kotilainen (HKo), Anne-Mari Kärkkäinen (AMK), Paavo Liimatta (PLi), Antero Lindholm (ALi), Martti Linkola (MLi), Asta Lähdesmäki (ALä), Ilkka Markkanen (IMa), Harri Miettinen (HMi), Raimo Pakarinen (RPa), Juha Piipponen (JPi), Juha Poutanen (JPt), Jyrki Pynnönen (JPy), Petro Pynnönen (PPy), Eelis Riissanen (ERi), Juhani Rissanen (JRi), Pentti Runko (PRu), Kalle Ruokolainen (KRu), Kalevi Rutonen (KRt), Hannu Räsänen (HRä), Pertti Räsänen (PRä), Seppo Räsänen (SRä), Matti Saarela (MSr), Kari Saukkonen (KSa), Eino Savolainen (ES), Kauko Sikström (KSs), Uolevi Skarén (USk), Veli-Matti Sorvari (VMS), Juhani Toivanen (JTo), Jorma Tuomainen (JTU), Markku Ukkonen (MU), Mirja Ukkonen (MiU), Visa Uusipaikka (VU), Anna-Liisa Voutilainen (ALV), Tuula-Mari Välimäki (TMV), Veli-Matti Väinänen (VMV), Juha Väättäinen (JVt) ja Jarmo Yliluoma (JYl).

"tjyy-riti-titi-tjyy-it" -säettä laulaneen mahdollisen punakylkirastaan bongaukseen maakunnan kaukaisimpaan kolkkaan Sonkajärven Rasimäellä.

Muistan myös yölaulajakesää, sillä Siilinjärvellä oli melkoinen määrä viitakerttusia. Itse asiassa muistelen niitä olleen enemmänkin kuin katsaukseen ilmoitettiin, mutta aikahan kultaa aina muistot. Muuten yölaulajia ei kyllä ollut erityisen runsaasti, luhtahuitteja ja ruisräkkiä kuitenkin ihan mukavasti. Aamulaulajista sulosointuja tarjoili Leppävirran Tukialassa pikkukultarinta. Siitä napsahatti Pohjois-Savolle vuoden toinen uusi lintulaji, mistä muljahti mieleeni hokema: "Tättärätää, kakkäräpää, rareja metsästä". Laulavia idänuunilintuja löytyi enätysmäärä, ja pikkusiepot tuntuvat kansoittaneen parhaat aarniot pysyvästi.

Heinäkuussa tavattiin Raasiossa taas karkeakielinen räyskä ja Kuopion Jänne-niemellä tapaili dippaadaita myöhäinen viiriäinen, mutta kiirehdytäänpä kesän mukana syksyyn. Aivan alkusyksy oli varmaankin synkkää ja pimeää, kunnes syyskuun kolmantena Maaningalle satoi taas mannaa: punajalkahaukka sai tuta Opel-Markkasen haukankatseen ja jähmettyi kotvaksi kuusen latvaan. Epäilevät tuomaat ehtivät itsekin paikalle, ja lopulta sieltä puuttui vain jo tutuksi tullut lausahdus "Komea koirasyksilö", koska kyseessä oli tietenkin nuori lintu. Samanlainen, muttei ehkä samainen, otus kävi noin 10 päivää myöhemmin kyläilemässä Kuopion Niuvan pelloilla. Siitä alkoikin aimo show, jonka loppunäytös

näyteltiin vasta kuun loppupuolella Riistaveden Kesimmäisen pelloilla. Yksinäinen madzastaja saapui tjuittailevan kurmitsan luo, joten jo kolmas vuoden aikana havaittu maakunnalle uusi lintulaji oli löytynyt! Sipeariankurmitsojen ja punajalkahaukkojen syysinvaasiot olivat koko maassa ennen kokemattomia.

Invaasioiden syksy jatkui kajava- ja kihuhavainnoin. Kajavia kalastajat tuskin huomasivat, sillä niiden plokkaamiseen tarvitaan vähintään lintuharrastuksen peruskurssi. Kalastajia kauhistuttivat sen sijaan leveäpyrstökiuhujen laiveuet, jotka tummensivat syksyn muutenkin synkkää taivasta. Loka-marraskuussa pyörähteli pari harjalintua mittailmassa Savon nurmikoiden vetovoimaa. Loppuvuosi sujuikin jo vuoden pinnoja sulatella, ja savolaisen lintuharrastuksen jatkaessa matkaansa kohti entistäkin ihmeellisempiä seikkailuja.

Katsaus- tekniisiä seikkoja

Kuten alkutekstin lukeneet ovat huo-

manneet, jatkoin viime katsauksessa omaksuttua tapaa koostaa vuoden tärkeimmät lintutapahtumat epätieteelliseen ja enemmän viihteelliseen johdantoon. Katsauksen varsinaista tieteellistä antia on kuivan asiallinen lajihavainnoista koostuva osuus.

Seuraavia lajeja ei kuitenkaan ole käsitelty: jouhisorsa, heinätavi, lapasorsa, kurki, kapustarinta, pikkukuovi, pikkulokki, naurulokki, kalalokki ja kalatiira. Tiedot on kuitenkin arkistoitu ja niitä hyödynnetään tulevaisuuden laji- tai elinympäristökatsauksissa. Kottarainen käsitellään omassa jutussaan.

Reviiriksi on perinteisesti tulkittu myös yksittäinen, pesimäaikainen havainto sopivasta pesimäympäristöstä. Jonkun verran saatiin myös vanhoja havaintoja vuosilta 1994-95, joita ei yleisimpien lajien (mm. petolintujen) osalta ole käsitelty lajiteksteissä.

Valmista tuli! Varpuspöllö on napanut varpusen, joka symboloi faunistista katsausta – molemmat ovat valmiita nautittaviksi. Tosin varpusesta tuli paisti jo helmikuussa 1996 Rautalammilla. © Päivi Hyvönen

Kalle Ruokolainen

Pohjois-Savon linnuston

Faunistinen katsaus 1996

Lajihavainnot

Kaakkuri *Gavia stellata* (1). Pesimähavainnoja yhteensä neljä: Suonenjoki 3 (TJa, JKa, MLi, JPy) ja Kaavi 1 (SRä). Poikasia pareilla havaittiin seuraavasti: 2+2+2+1. Kaavilla tavattiin lisäksi yksi pari sopivalla pesimälammella (SRä).

Muutonaikaiset havainnot: —
KEVÄT: 30.4. 1 p, 5.5. 7 p, 7.5. 3

p ja 14.5. 2 p Varkaus Siitinselkä (OHu, IMa, ER), 6.5. 2 p Rautalampi Äijävesi (EKa, JKn) ja 20.5. 2 p Pielavesi Kuusilampi (KRu). Pielaveden tieto voi viitata pariin, joka pesii jossakin havaintopaikan läheisyydessä. —
SYKSY: 1.8. 1 ä Rautalampi/Suonenjoki Iisvesi, 16.8. ja 23.8. 1 m E sekä 23.10. a2 m S Rautalampi

Etelä-Saikari (TJa), 15.9. 2 m (AHa, KRu), 12.10. 1 m (ER), 19.10. 2 p + 8 m (ER, MU ym.) ja 22.10. 2 m S (JRI, VU) Kuopio Puutossalmi sekä 26.12. 1 juv löytyi kylmettyneenä pelolta Iisalmi Taipale (JYI). Yksilö toimitettiin Hangon lintuaseemalle, jossa se vapautettiin mereen.

ETELÄ-SAVOSTA, Joroisista ilmoitettiin kesäkuulta kaksi havaintopaikkaa (OHu, ALi) ja 27.10. 1 juv p Keriselkä (ALi). Yksi vanha tieto: kesäkuu 1994 käynyt useasti luoteesta Vieremän Niemisellä (A. Sorvari/VMS).

Kuikka *G. arctica* (2B). Kuikkareviirejä ilmoitettiin kunnittain

seuraavasti (suluissa reviiirimäärä, jos tiedossa): KAAVI, Kalliojärvi (1) (HHö); KARTTULA, Kakisenjärvi (1) (JPY); LEPPÄVIRTA, Miehälänjärvi (1) ja Pieni Miehälänjärvi (1) (OHu, ALi); NILSIÄ, Eitikka (1), Suuri-Pieksä (3-4) ja Ylä-Pieksä (1) (HHö, ER); PIELAVESI, Pieni-Panka (1) ja Vaaraslahti (9) (KRt); RAUTALAMPI, Iisvesi-Niinivesi (3) (TJa); RAUTAVAARA, Alanen (1), Keyritty (1) ja Ylimmäinen (osin Valtimon kuntaa, 1) (PPy, KRu, MU); TUUSNIEMI, Kaavinjärvi (1) (HHö), VARPAISJÄRVI, Valkeinen (1) (HHö) ja VESANTO, Keitele Vuojonlahti (1) ja Pienen Vesijärven Ryönälähti (1) (MPH, HHö, RPa). Pielaveden Vaaraslahden kuikat tuottivat yhteensä 5 pull, eli 0,56 poikasta paria kohden (KRt).

Luettelossa mainittuja muutamia suurehkoja vesistöjä ei liene aina havainnoitu kovin tarkasti ja reviiirit lienevät vain satunnaisesti, muun retkeilyn ohessa huomattuja; sikäli lukumäärätiedot eivät kerro totuutta näiden järvien kokonaisparimäärästä. Hajahavainnoista kuitenkin kertyy vähitellen kokonaiskuva kuikan levinneisyydestä ja runsaudesta maakunnassa. Koskahan joku jaksaisi koota tietoja yhteen vaikkapa jonkun yksittäisen kunnan osalta? Järven pirstoman maakuntamme kattavasta kuikkaselvityksestä tulee helposti mammuttimainen.

Kaksi havaintoa edellisiltä vuosilta: 29.6.-1.7.1994 vähintään 2 ad + 1 pull ja 28.6.1995 3-5 yks. Rautavaara Tiilikkejärvi (VMS).

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (1). Edellisessä katsauksessa mainittuun havaintoon ilmoitettiin lisää havaintopäivämääriä: 21.12.1995-7.1.1 p Rautalampi Myhinkoski (HHa, HHö, PLi, IMa, ER). Kyseessä on 31. Pohjois-Savossa tavattu pikku-uikku.

Härkälintu *Podiceps grisegena* (2A). Havaintoja ajalta 5.5.-16.10. Reviiirejä seuraavilla paikoilla (suluissa reviiirimäärä) (ks. myös taulukko 1.): KAAVI, Luikonlahti (1) (SRä); KEITELE, Iso Ahvenislampi (1) (KRu); KUPIO, Kuhanen (1) ja Puutossalmi (1) (KRu); LEPPÄVIRTA, Osmajärven Haukiselkä (1), Paukarlahden ympäristö (Paukalahti, Hankalahdi, Kaupinsalmi, Reinikkalanlampi) (6) (HHö, ER, KRu) ja Sotkanselän Tyttiänsaari (1) (HHa); MAANINKA/SIILINJÄRVI, Keskimäinen (1) (Jri, MU, VMV); PIELAVESI, Matojärvi (esiintyy)

(JKa); RAUTALAMPI/SUONENJOKI, Iisvesi (3) (TJa); RAUTAVAARA, Keyrityn eteläpää (1) (PPy, KRu, MU ym.); SIILINJÄRVI, Juurusveden Selkäranta (1) (Jri, MU) ja VESANTO, Keitele Vuojonlahti (2-3) (MPH, HHö) ja Sonkarin Koivulahti (1) (RPa).

Härkälinnun osalta havaintojen ilmoittaminen on muuttunut siten, että enää ei kerätä kaikkia havaintoja, vaan ainoastaan pesimäaikaiset havainnot. Muuttotiedot pitäisi ilmoittaa muuttokatsauksiin tai Kuikkaverkkoon.

Mustakurkku-uikku *P. auritus* (2A). Kaikki ilmoitetut tiedot: 23.4. 1 p Maaninka Mustavirta (IMa), 15.5. 1+2 p Keitele/Pihtipudas Kangasjärvi ja 1+2+2 p Keitele Hetejärvi (HHö, JaK), 21.5.-28.8. 1 p Siilinjärvi Raasio (monet), 23.5. ja 8.6. 1 p Rautavaara Ahvenislampi (PPy, KRu, MU), 23.5. 2 p Sonkajärvi Suuri-Luotonen ja 2+2 p Sonkajärvi Koivujärvi (KRu), 23.5.-8.6. enimmillään 1+1+1 p Vesanto Iso-Sääksjärvi (HHö, RPa, ER ym.), 31.5. 1 p Keitele Iso Ahvenislampi (KRu) ja 3.6. 2 p Kuopio Jännevirta Kopolanlahti (ER). Lisäksi tavattiin vesilintulaskennoissa seuraavilla paikoilla: Keitele Lappajärvi, Pielavesi Matojärvi, Rautalampi Tervälampi ja Vieremä Kaatiainen (JKa).

Myrskylintu *Fulmarus glacialis* (RK) (0/1/1). Pohjois-Savon toinen varmistettu myrskylintuhavainto: 31.1. kuollut aikuinen yksilö Karttula Savonlahti (P. Suhonen/TeH, mus). Lintu löytyi hangelta kuolleen ja tallennettiin Kuopion luonnontieteellisen mu-

seon kokoelmiin. Kyseessä oli maamme 25. myrskylintu (Lindroos 1997).

Suula *Morus bassanus* (RK) (0/2/1). Pohjois-Savon kolmas suula kruunasi hyvän merilintuvuoden: 27.10. 1 (1kv) kiert Varkaus Siitinselkä, Komminselkä ja Haijonselkä (OHu, ALi ym.). Saman yksilön tulkittiin näyttäytyneen vähän myöhemmin Etelä-Savossa, Punkaharjulla. Kyseessä oli maamme 26. suula (Lindroos 1997).

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (1). Havaintoja melko vähän, tässä kaikki ilmoitetut: 6.12.1995-13.1. 1 juv p Varkaus Ämmäkoski-Tyyskä (AHa, OHu, JKe ym.), 30.3. 1 ad p Varkaus Huruslahti (OHu, ER), 18.9. löytyi kuolleen Rautavaara Paukalampi (mus), 19.9. löytyi verkosta (Vehmersalmi?) Suvasvesi (mus), 26.9. 1 ad p Varkaus Siitinselkä (HRä), 5.10. 1 m (TF, VU ym.), 8.-11.10. 1 juv p (IMa, ER), 15.10. 2 m S (VU) ja 27.10. 2 m (IMa) Kuopio Puutossalmi, 7.10.-1.12. 2 juv p Varkaus Komminselkä (liikkuivat laajemmaltikin lähivesillä) (OHu, HRä, MU ym.), 24.10. 1 ad m SW Kuopio Itkonniemi (PLi) ja 26.10. a3 juv m Varkaus Lehtoniemi (OHu, ALi). Yhteismäärä 17 yksilöä.

Kaulushaikara *Botaurus stellaris* (1). Lähes edellisvuotinen määrä, yhteensä 13-14 reviiiriä seuraavilla paikoilla: KUPIO, Keskimäinen-Viiianvesi (1) (JKa ym.), Jännevirta Kopolanlahti (1) (ER, KRu) ja Kuhanen (1) (KSa); LAPINLAHTI, Onkivesi

(1) ja Sonnilanlampi (1) (HHö); MAANINKA, Iso Lapinjärvi (1-2), Keskimäinen (1), Patajärvi (1) ja Patajärvi (1) (AHa, ALä, MU, VU, VMV); SIILINJÄRVI, Iso-Jälä (1) ja Kevätön (1) (KRu, MU, MiU) ja VARKAUS, Mula (1) ja Ruokojärvi (1) (OHu).

Kevään ensihavainto saatiin 25.4. Varkauden Mulalla nähdystä yksilöstä (OHu). Ensimmäiset ääntelivät 9.5. Iso-Jälällä (KRu) ja 11.5. Jännevirralla (ER, KRu). Varkauden Käärmeniemiessä nähtiin 13.7. ruoikosta ylös pompannut yksilö (ALi), jota ei ole tullut reviiiriksi ääntelyhavaintojen puuttumisen takia. Viimeinen yksilö 21.8. 1 p Maaninka Lapinjärvet (VMV).

ETELÄ-SAVOSTA ilmoitettiin kolme reviiiriä: JOROINEN, Katisenlahti (1), lentokenttä (1) ja Puomila (1) (OHu, ALi).

Harmaahaikara *Ardea cinerea* (1). Erittäin merkittävä esiintyminen: syyskaudelta ei ilmoitettu yhtään havaintoa, mutta keväältä havaintoja kertyi poikkeuksellisen paljon. Kaikki havainnot: 14.4. 2 p Rautalampi Tyyrinvirta (monet), 14.4. 1 p Kuopio Sorsasalo (Jri), 22.4. 1 m Kuopio Puijonsarvi (EB), 2.5. 1 m N Siilinjärvi Aappola, laskeutui Pöljänjoelle (MU) ja 27.5. 1 laskeutui ruoikkoon Lapinlahti Onkivesi Haapasaari (HHö). Tällainen kevätesiiintyminen voi joutaa ennen pitkää pesintään jossakin Kallaveden-Onkiveden reitin vesillä. Yhteismäärä enintään kuusi yksilöä.

Kattohaikara *Ciconia ciconia* (1) (2/67/1). Tästä aiemmin AHK-tarkastuksen vaatimesta lajista saatiin vain yksi havainto: 28.9. 1 m NW Nilsin Ranta-Sänkimäki (Jri). Kyseessä on myöhäisin Pohjois-Savossa tavattu kattohaikara. Mahdollisesti sama yksilö havaittiin 30.9. - 1.10. Lapissa, Kittilässä (Pöyhönen 1997).

Laulujoutsen *Cygnus cygnus* (2B). Kesän 1996 lintulaskennoissa todettuja pesimäpaikkoja ja kihlapareja (kp): IISALMI (1+1), Pikku-Ahmo ja Savonselän Ruotaanlahti (kp) (KRu); JUANKOSKI (0+2), Pieni Pettäinen (kp) ja Vehkanen (kp) (KRu, VMV); KAAVI (2+0), Maarianvaaran Karpalolampi ja Suolampi (SRä, JTo); KARTTULA (1+1), Keihäsjärvi ja Sannakkolampi (kp) (JPY, KRu); KEITELE (3+0), Hetejärvi, Iso Ahvenislampi ja Keskimäinen Lahnasjärvi (HHö, JaK).

Rautalammin Myhinkosken pienellä sulalla pikku-uikku yrittää kiskoa pientä ahventa pieneen kitaansa. © Eelis Rissanen

KRu); KIURUVESI (2+0), Kaisla-
nen ja Näläntöjärven Luodelahti
(KRu); KUOPIO (1+1), Keskim-
mäinen ja Pöksänlampi (kP) (JPY,
KRu ym.); LAPINLAHTI (2+2), Juu-
rikkajärvi (kP), Kaivoslampi,
Ylä-Pitkä-Keskinen (kP) ja
Ylimmäinen (KRu, VMV); LEP-
PÄVIRTA (2+5), Lautanen, Mustin-
lampi (kP), Paukarlahden Kau-
pinsalmi (kP), Lylyjärvi (kP), Pie-
ni Miehälänjärvi (kP), Rakkine
(kP) ja Timolan Suurijärvi (OHu,
HHö, KRu, KSa); MAANINKA
(0+1), Lapinjärvet (kP) (MU);
NILSIÄ (2+0), Ala-Itälampi ja Jyn-
känlampi (PHa, KRu); PIELAVESI
(5+0), Iso-Kiukoinen, Pieni-
Korppinen, Selkäydenjärvi ja
Suuri-Lemmikki (MPH, KRu);
RAUTALAMPI (2+3), Hetteinen, Iis-
veden Haukilahti, Niiniveden
Ruokolahti (kP) ja Särkilähti (kP),
Rastunsuon lintujärvi (kP) (TJa,
MLi, M. Saarinen); RAUTAVAARA
(1+0), Ahvenisenlampi (KRu
ym.); SIILINJÄRVI (1+1), Kevätön
(kP) ja Ylimmäinen (K. Juutinen/
MU, VMV); SONKAJÄRVI (6+2),
Hankalampi, Kilpolampi, Koivu-
järvi, Lika-Pyöree (kP), Pirttisuo,
Rikkalampi (kP), Rönkkölänsuo
ja Suuri-Luotonen (JPY, KRu);
SUONENJOKI (0+1), Tietlammet
(kP) (JPY); TERVO (1+0), Alalam-
pi (MPH, KRu); VESANTO (2+2),
Ala-Asinjärvi (kP), Iso Sääksjär-
vi, Koivulampi ja Limalampi (kP)
(RPa, JPY ym.); VIEREMÄ (1+2),
Ala-Kotvako, Nieminen (kP) ja
Suolamminsuon Suolampi (kP)
(JPY, KRu). Yhteensä ainakin 35
pesintää ja 24 kihlaparia.

Suuria, kesäisiä joutsenkerää-
ntymiä Pohjois-Savossa ei juuri
nähdä. Seuraavassa tiedot suu-
rimmista määristä: 19.5. 14 p Nil-
siä Jynkänlampi (KRu), 24.5. 12
p Kiuruvesi Vaaksjärvi (KRu) ja
2.6. 26(5a) m E-NE Maaninka
Pieni Lapinjärvi (MU).

Metsähanhi *Anser fabalis* (2A).
Pesimäaikaisia havaintoja seura-
vasti: 31.5. 2 p Keitele/Pihti-
puudas Kangasjärvi (KRu), 8.6. a4 p
Rautavaara Järvenpää (MPH,
TMV), 21.6. ulosteita Sonkajär-
vi Rasiniitty (JPY, KRu), 22.6. 2
ad + 1 pull Sonkajärvi Suojärven-
suo (KRu) ja 23.6. a3 p Sonka-
järvi Suurisuo (JPY, KRu).

Yksi vanha tieto: 14.5.1995 2
p Sonkajärvi Talaskangas Jouten-
suo (VMS).

Lyhytnokkahanhi *A. brachyrhynchus* (A) (0/3/1). Yksi havai-
nto: 28.4. 1 p Maaninka Lapinjär-
vet (ER, JKe, JaK, HKo, IMa).

Amerikanhaapana ♂ (kehyksessä) Maaninnan Lapinjärvillä – Pohjois-Savolle uusi lintulaji. Koiras on kohtuullisen helppo tunnistaa pään ja selän väriytyksestä sekä pitkälle pääläelle nousevasta kermanvalkoisesta otsakilvestä. Ympäriällä vertailtavaksi haapanoita. © Juha Poutanen

Tundrahanhi *A. albifrons* (1).
Rautalammin loppukesäistä seik-
kailijaa lukuun ottamatta kaikki
havainnot keväältä: 21.4. 1 (2kv)
m Varkaus Lehtoniemi (OHu),
1.–6.5. 1 p Maaninka Lapinjärvet
(ER ym.), 5.5. 1 p Kuopio Kes-
kimmäinen (JTU), 6.–11.5. a5 p
Maaninka Lapinjärvet Vesajoki
(ER, MU ym.), 15.5. 1 p Keitele
Hetejärvi (HHö, JaK) ja n. 15.8.–
ainakin 22.9. 1 ad p kanadanhan-
hien seurassa Rautalampi Tyyrin-
virta–Kattilavirta (HHö, RPa,
KRu ym.).

Merihanhi *A. anser* (1) (us./33/
3). Merihanhi poistui AHK-tar-
kastettavien lajien joukosta. Kat-
sausvuodelta ilmoitettiin kaksi
havaintoa tyypilliseltä tapaamis-
ajalta huhti-toukokuun vaihteesta:
21.4. 2 p Kuopio Keskimmäi-
nen (IMa, JTU) ja 6.5. 1 p Maan-
inka Lapinjärvet (ER).

Kanadanhanhi *Branta canadensis* (1). RAUTALAMMIN havainnot:
1.1. alkaen keväälseen 16 talveh-
tijaa Tyyrinvirta (TJa ym.), 1.5.
1 p Säynätsalmi (TJa), 23.5. 3 p
Tyyrinvirta (MPH, HHö), 23.6.
kolme poikuetta Kattilavirta
(MLi), 22.9. 12 p Kattilavirta ja
9 p Tyyrinvirta (AHa, JKe, IMa,
KRu), 1. ja 6.12. 12 p sekä 22.12.
14 p Tyyrinvirta (TJa ym.).

MUUALLA tavattiin vain nel-
jästi: 27.4. 1 p Sonkajärvi Rau-
danlampi (HHö), 3.–22.5. 1 p
Varkaus Ruokojärvi (OHu), 4.5.
1 p Kuopio Pöksänlampi (AHG)

ja 9.5. 1 p Nilsiä Palonurmi
(PHa).

Valkoposkihanhi *B. leucopsis*
(1). Viime vuosien pohjanotee-
raus, yksi havainto: 29.9. a16 m
Varkaus Lehtoniemi (HKo, ER).

Sepelhanhi *B. bernicla* (1). Ta-
vallisen vähälukuinen syysesiin-
tyminen, kaikki havainnot loka-
kuulta: 8.–29.10. 1 p laidunta-
massa rantapellolla Keitele Ha-
mula (KRt), 13.10. a5 m S (JRI,
KRu, MU), 16.10. 4(2a) m (IMa,
ER) ja 18.10. 272(6a) m Kuopio
Puutossalmi (ER).

Ristisorsa *Tadorna tadorna* (A)
(0/5/1). Yksi havainto todella ai-
kaisesta kevätmuuttajasta: noin
1.–22.3. 1 ♀ p Maaninka Vian-
nankoski (KRu ym.).

Amerikanhaapana *Anas ameri-
cana* (RK) (0/0/1). Yksi kolmes-
ta katsausvuonna tavatusta maa-
kunnalle uudesta lintulajista: 8.–
11.5. 1 ♂ p Maaninka Lapinjär-
vet (KRu ym.) (Lindroos 1997).
Havainnosta on julkaistu erillinen
tiedonanto (Ruokolainen 1998).

Punasotka *Aythya ferina* (3B).
Havaintoilmoituksista löytyi joi-
takinkin lisäyksiä aiemmin esitet-
tyihin tietoihin (Ruokolainen
1996a). Lisäykset: KIURUVESI,
Väljijärvi ja Yläjärvi (+ = tavattu
vesilintulaskennoissa) (JKA);
LEPPÄVIRTA, Lylyjärvi (1 pari)
(KSa); MAANINKA, Pieni Lapin-

järvi (1) (KRu, MU); SIILINJÄRVI,
Apaja-Kumpunen (+) (JKA) ja
Raasio (1) (AHa, HKo, ER); TER-
VO, Pohjalampi (+) (JKA) ja VAR-
KAUS, Ruokojärvi (1) (OHu). Li-
säksi mainittakoon laji tavatun
myös Pielavedellä: 24.5. 1 ♂ p
Hirvikylä Jaakkolanlahti (MPH).

Lapasotka *A. marila* (1). Yksi
kevähavainto ja muutamia syys-
havaintoja: 9.–10.5. 1 ♂ p Maan-
inka Pieni Lapinjärvi (HKo,
MU), 29.9. 1 p Varkaus Siitinsel-
kä (ER), 29.9. 5 p, 30.9. 7 p, 1.10.
n. 15 p, 2.–3.10. 19 p, 5.–7.10.
20 p ja 9.10. 14 p Siilinjärvi Raas-
io (IMa, JRI, KRu, MU) ja
16.10. a7 m Kuopio Puutossalmi
(JKe, IMa, ER, VU). Jos Raasion
yhteismääräksi lasketaan 20 yk-
silöä, tavattiin keväällä 1 ja syk-
sillä 28 yksilöä.

Mustalintu *Melanitta nigra*
(2A). Yksi kesäkuinen havainto:
12.6. 1 ad ♂ p Maaninka Onki-
vesi (PRu).

Pilkkaasiipi *M. fusca* (1). Kaikki
havainnot: 24.5. 5 m (AHa), 27.9.
1 p (IMa), 28.9. 9 m (ER), 16.10.
103(18a) m (ER), 18.10. 34(2a)
m ja 19.10. 6(2a) p (ER, MU ym.)
Kuopio Puutossalmi sekä 1.12.
1 ♀ p Rautalampi Tyyrinvirta
(TJa). Syksyn yhteismäärä 154
yksilöä on melko suuri.

Uivelo *Mergus albellus* (2A).
Pesimäaikaiset havainnot: 18.5. 1
♂ ♀ p Kiuruvesi Yläjärvi ja 2 ♀-

puk p Siilinjärvi Apaja-Kumpu-
nen (JKa), 20.5. 2 ♀-puk p Vie-
remä Kaatiainen (JKa), 21.5. 1
♀-puk p Iisalmi Iso-Ahmo (HHö,
KRu) sekä 24.5. 1 ♀-puk p Pie-
lavesi Selkäydenjärvi (MPH).

Isokoskelo *M. merganser* (2C).
Siilinjärven Iso-Jälän pesimäkan-
naksi laskettiin 2 paria (MU). Iso-
koskelon pesimäkannasta Poh-
jois-Savon vesillä on viime vuo-
silta vähän tietoja. Laji on myös
melko hankala laskettava, koska
isoja parvia esiintyy jo toukokuun
lopulla.

Mehiläishaukka *Pernis apivo-
rus* (2B). Seuraavat reviirit: KIU-
RUVESI, Koskenjoki (THä); KUO-
PIO, Sotkanniemi (IMa); RAUTA-
VAARA, Joutenus (HHö, KSa),
Rannankylä (PPy, KRu, MU) ja
Ronkelinmäki (MPH, TMV), SIIL-
JÄRVI, Hamula (MU) ja Musti
(PPy ym.), SONKAJÄRVI, Tavisuo
(THE) ja VARPAISJÄRVI, Hirvisuo
(KRu). Kiuruveden ja Siilinjär-
ven Mustin reviirillä varmistui
pesintä.

Merikotka *Haliaeetus albicilla*
(1). Yhteensä 19 yksilöä, mihin
ei AHK-kauden aikana koskaan
päästy: 31.3. 1 ad p Suonenjoki/
Rautalampi Iisvesi (TJa), 8.4. 1
juv/subad m NE Siilinjärvi Silta-
salmi (KRu), 13.4. 1 subad m
Kuopio Silmäsuu (AHa, JKe),
14.4. 1 ad + 1 subad p Rautalam-
pi Tyyrinvirta (AHa, ER ym.),
20.4. 1 subad p, lähti N Varkaus
Siitinselkä (OHu), 29.4. 1 subad
kiert Iisalmi Itikansalmi (USk),
1.5. 1 subad m NNE + 1 ad m SW
Maaninka Pyssymäki (MU),
16.10. a2, toinen ad, m SSW + 1
subad m SW Siilinjärvi Silta-
salmi (MU), 18.10. 1 ad m SW (TF,
JKe, ER, VU), 9.11. 1 (1kv) m
Kuopio Heinälamminteen kaa-
topaikka (JTU), 14.11. 2 ad m S
Kuopio Puutossalmi (KRu), 3.12.
1 ad m N Kuopio Puutossalmi
(JPY), 6.12. 1 juv/subad vasi-
kanraadolla Nilsia Lammassaho
(maallikko/JTU) ja 21.12. 1 juv
löydettiin heikkokuntoisena Iisal-
mi Peltomäki kaatopaikka, toimi-
tettiin 23.12. Helsingin Korkea-
saareen (JYI).

Ruskosuohaukka *Circus aerugi-
nosus* (1). Ensimmäiset yksilöt:
20.4. 1 ♂ ♀ p Varkaus Lehtonie-
mi (OHu) ja 21.4. 1 ♂ p Maanin-
ka Vesajoki (JRi). Reviirit tulkit-
tuna osin hyvin satunnaisista ha-
vainnoista (suluissa reviirimää-
rät): IISALMI, Iso-Ahmo (1) (HHö,
KRu); KUOPIO, Keskimmäinen
(1) (monet) ja Pöksänlampi (1)

(AHg); LAPINLAHTI, Sonnilanlam-
pi (1) (HHö, KRu); MAANINKA,
Keskimmäinen (1) (MU ym.),
Lapinjärvet (1) (MPH, ER, MU
ym.), Patajärvi (1) (VMV), Pata-
lahti (2) (monet, VMV) ja Mus-
tavirta (1) (VMV) sekä SIILINJÄR-
VI, Kevätön (1) (MU). Yhteensä
11 reviiriä. Lisäksi mahdollisiin
reviireihin viittaavia havaintoja
sopivien ruokoiden ääreltä: 4.5.
1 yks. Kuopio Jänneniemi (VU),
4.5. 1 ♀ kiert Iisalmi Keskimmäi-
nen (ER, KRu, MU), 5.5. 1 ♂ p
Kuopio Kaisanen (PHu), 21.5. 1
subad p + 1 p Iisalmi Savonselkä
Ruotaanlahti (HHö, KRu), 27.5.
1 (2kv) ♂ p Lapinlahti Juurikka-
järvi (VMV), 4.6. 1 kiert Vesan-
to Iso-Sääksjärvi ja 7.9. 1 juv p
Siilinjärvi Iso-Jälä (MU). Viimein-
nen on myös myöhäisin havainto
lajista katsausvuonna. Lisäksi tie-
to säännöllisesti saalisteleavasta
yksilöstä Vesan to Vuojonlahti
(kesämökkiläinen/RPa). Vesan-
nolta ei kuitenkaan ole tiedossa
yhtään hyvää pesimäruokkoa. —
Lisäys: kesä 1993 reviiri Kuopio
Pöksänlampi (AHg). Ko. kesän
reviirimäärä nousee 9:ään.

Sinisuhaukka *C. cyaneus* (2B).
Reviirit kunnittain: Kaavi 2 (SRä,
JTo), Keitele 1 (KRt), Kuopio 1
(JPY, MU), Maaninka 1 (JRi,
MU), Pielavesi 3 (KRt), Rauta-
lampi 1 (M. Saarinen), Siilinjär-
vi 2 (MU ym.), Sonkajärvi 3
(THE, HHö, JPY, KRu), Vieremä
2 (JKa, VMS). Varmistettuja pe-

sintöjä vain Kaavilta: 5.7. 5 pull
r Karsikkovaara (SRä) ja heinä-
kuun loppu poikue lennossa Maa-
rianvaara (JTo).

Kanahaukka *Accipiter gentilis*
(2B). Pesinnät ja reviirit kunnit-
tain: Kaavi 8+0 (SRä), Kiuru-
vesi 4+0 (THä), Kuopio 0+1
(VMS), Maaninka 2+0 (KRt),
Nilsia 1+0 (HHö), Pielavesi 3+3
(KRt), Rautalampi 0+1 (MLi),
Rautavaara 0+4 (MPH ym.), Siil-
injärvi 0+1 (ALi, PPy), Sonka-
järvi 2+0 (HHö, VMS ym.) Var-
paisjärvi 0+1 (KRu) ja Vieremä
1+0 (VMS). Rengastusikäisiä
poikasia pesiltä laskettiin seura-
vasti: 1+1+2+2+2+2+3+3+3+3+
3+3+3+4+4+4+4+4+4, josta tu-
lee keskiarvoksi 2,9 poikasta.
Kiuruvedellä pesien tarkastus on
yhä enemmän kilpajuoksua ”met-
sänhoidon” kanssa, kun yhtä lu-
kuun ottamatta reviirien pesät
ovat alituisessa vaarassa; viisi re-
viiriä on autioitunut yhdeksän
vuoden aikana (THä).

Varpushaukka *A. nisus* (2B).
Pesinnät ja reviirit kunnittain:
Kaavi 5+1 (SRä, JTo), Lapinlahti
0+2 (VMV), Nilsia 0+1 (ER),
Rautalampi 0+1 (MLi), Siilinjär-
vi 1+0 (PPy, JRi ym.), Tervo 0+1
(MLi) ja Vieremä 1+1 (VMS).
Rengastettuja poikasia vain Kaa-
vilta, jossa jakauma seuraava:
3+4+5+5.

Hiirihaukka *Buteo buteo* (2B).

Pesinnät ja reviirit kunnittain:
Kaavi 7+4 (SRä), Keitele 0+
(KRt), Maaninka 0+1 (KRt), Pie-
lavesi 5+4 (KRt), Siilinjärvi 0+
(MU) ja Vieremä 1+0 (VMS).
Poikasia pesiltä kirjattiin: 1+1-
1+1+1+2+2+2+2+2+2.

Maakotka *Aquila chrysaetos* (1).
Maakotkan yksilömäärät laaha-
vat aivan eri tasolla kuin meriko-
kan. Nyt yksi havainto(!): 5.12.
1 juv lennossa N (HHö, JKe, ER).
Aikuisista yksilöistä vaaditaan
AHK-lomake.

Kalasääski *Pandion haliaetus*
(2B). Saurolan (1997) mukaan
Pohjois-Savossa todettiin 47
asuttua reviiriä, joiden pesimäte-
loksiksi saatiin 2,09 poikasta
asuttu reviiri. Alueemme kala-
sääski pareista 23 % pesii teko-
pesissä. Luku on alhaisempi van-
nykyisten Oulun ja Lapin läänien
alueilla.

Tuulihaukka *Falco tinnunculus*
(2B). Pesinnät ja reviirit kunnittain:
Iisalmi 0+1 (KRu), Maaninka 0+
(ALä, JPY, MU), Kuopio 0+3 (JPY,
KRu, JTU), Lapinlahti 0+1 (HHö,
KRu), Leppävirta 0+1 (HHö,
KRu), Pielavesi 0+2 (KRt), Raut-
talampi 0+2 (HHö, EKa), Raut-
vaara 0+5 (HHö, KRu, ER ym.),
Siilinjärvi 0+7 (HHa, JPY, PPy,
KRu, MU ym.), Sonkajärvi 12+
(JPY, KRu, VMS) ja Vieremä 1+
(JPY, KRu, VMS).

Ilmeisesti Ylä-Savon kohtuu-

Toinen Kuopion Silmäsuon täyttömäellä pari päivää viivähtäneistä nuorista keräkurmitsoista. Laji-
tyypilliseen tapaan linnut olivat kovin pelottomia. © Eelis Rissanen

lisen runsas myyräkanta toi alueelle myös tuulihaukkoja. Sonkajärven Sukevan vankila-alueella rengastettiin 35 poikasta 8 pesästä, mikä indikoi hyvää pesimävuotta. — Etelä-Savo: Joroinen 1 reviiiri (ALi).

Punajalkahaukka *F. vespertinus* (RK) (12/6/2). Syksyllä 1996 Suomeen tuli poikkeuksellisen paljon nuoria punajalkahaukkoja (Lindroos 1997). Tuosta ryntäyksestä kertyi Pohjois-Savoonkin kaksi havaintoa: 3.9. 1 (1kv) p Maaninka Lapinjärvet (Ima ym.) ja 11.–12.9. 1 (1kv) p Kuopio Julkula (AHA ym.). Julkulan lintu haihtui paikalta aamuvarhaisella 12.9.

Ampuhaukka *F. columbarius* (2A). Pesimäaikaiset havainnot: 24.5. 1 ♂ kiert Rautavaara Pumpulikirkko (HHö, KSa), 25.5. 1 m N Kuopio Vaajasalo (KRu, MU), 1.6. 2 p Kiuruvesi Yläjärvi (JKa), 8.6. 1 p Rautavaara Nurmeslahti (JaK, AMK, ER) ja 12.7.–9.8. 1 ad ♀ p Siilinjärvi Raasio (PPy ym.).

Nuolihaukka *F. subbuteo* (2B). Reviiirit: KAAVI, Maarianvaara tuotti 3 lentopoikasta (SRä); KUOPIO, Keskimäinen (JPY, MU); LAPINLAHTI, Onkivesi (HHö); LEPPÄVIRTA, Lylyjärvi (KSa); MAANINKA, Mustavirta (JPY, MU); PIELAVESI, Vaaraslahti ja Hirviniemi (KRT, J. Taskinen); RAUTALAMPI, Etelä-Saikari (TJa) ja Liimattalanharju (MLi); RAUTAVAARA, Keyrity-järven pohjoispää (OHu, ALi, ER ym.); SIILINJÄRVI, Raasio (monet) ja Juurusvesi (MU); SONKAJÄRVI, Jyrkkä (JPY, KRu); SUONENJOKI, Kirjosuo ja Tuikkanen (JPY); TERVO, Pohjalampi (MLi); VARKAUS, Ruokojärvi (OHu), ja VARPAISJÄRVI, Sopenjärvi (HHö).

Isokokoinen jalohaukka (1). Kaksi havaintoa: 20.4. 1 m Kuopio Iso-Valkeinen (JaK) ja 16.9. 1 m Siilinjärvi Rissala (JaK).

Riekko *Lagopus lagopus* (1). Pesimäaikaiset havainnot: 8.5. 3 p ja 22.6. ♀ munapesällä + 1 p + 1p Nilsia Pajuseno (HHö), 23.5. 1 p Rautavaara Tiilikka Honkasuo (KRu), 24.5. 1 p Rautavaara Joutenus (HHö, KSa, R. Okkonen), 20.6. 1 p Rautalampi Vakkarsuo (JPY), 28.6. 1 p Rautalampi Rastunsuo (HHö, ER), 2.7. 1 p Sonkajärvi Tavisuo (THE), 8.7. 1 p Nilsia Eitkansuo (HHö) ja 24.7. 1 Ä Vieremä Talskangas Valkeissuo (VMS).

Metso *Tetrao urogallus* (3C, soidipaikat). Varsinaisia soidinpaikkoja ilmoitettiin vain yksi: 18.6. 1 ♂ + 1 ♂ p, runsaasti sulkia ja ulosteita Kuopio Akka-Vanu (MU). Muita kesähavaintoja: 6.6. 1 ♂ p Siilinjärvi Jälänmäki (MU), 13.6. 1 ♂ + 1 ♂ + 2 ♂ p Nilsia Pisa (MU), 21.6. 1 ♀ p Sonkajärvi Autiosuo (JPY, KRu), 24.6. 2 p Sonkajärvi Kortesus (KRu), 27.6. 1 ♂ p Kuopio Lai-vonsaari (Ima, KRu), 27.6. ♀ + 2 pull Varpaisjärvi Hangassuo (HHö), 4.7. ♀ + 5 pull Suonen-joki Keurunmäki (JPY) ja 10.7. ♀ + 2 pull ja ♀ + 3 pull Sonkajärvi Ahomäki–Lehmimäki välillä (HHö).

Peltoppy *Perdix perdix* (1). Ainoa havainto Etelä-Savosta: 13.6. 1 p Joroinen Kurjenranta (ALi).

Viiriäinen *Coturnix coturnix* (A) (19/13/1). Yksi havainto: 31.7. 1 Ä Kuopio Jänneniemi (VU, TF, Ima ym.).

Luhtakana *Rallus aquaticus* (1). Yksi havainto: 6.–11.6. 1 Ä Kuopio Kuhanen (AHa, JKe, Ima, ER, VU).

Luhtahuitti *Porzana porzana* (1). Kaikki havainnot: 21.5.–11.6. 1 Ä Leppävirta Suurijärvi (OHu, ALi, ER), 6.6.–19.6. enimmillään 3 Ä Maaninka Lapinjärvet (ALä ym.), 6.6. 1–2 Ä Maaninka Patalahti (VMV), 9.6. 1 Ä Nilsia Palonurmi Poskilampi (PHA), 20.6. 1 Ä Siilinjärvi Kevätön (MU), 20.–21.6. 1 Ä Karttula Poijaslampi (KSa), 23.6. 1 Ä Varkaus Kopolanniemi (ALi), 23.6. 1 Ä Varkaus Puurtillanniemi (ALi), 27.6. 1 Ä Siilinjärvi Kumpunen ja 1 Ä Siilinjärvi Iso Monninjärvi (MU), 28.6. 1 Ä Nilsia Lastulahti (JVt), 30.6. 1 Ä Kuopio Jänneniemi ja 1 Ä Siilinjärvi Rissala (KRu), 1.7. 1 Ä Siilinjärvi Kehvo Kannaslahti (KRu, MU) ja 10.7. 1 Ä Varkaus Käärmeniemi jätevedenpuhdistamo (ALi). Yhteensä 17–18 Ä, joista Kumpunen ja Lastulahden yksilöt ääntelivät ojissa. — Etelä-Savo, Joroinen: 11.6. 1 Ä Itonen ja 2 Ä + ilmeinen ♀ p Sekolammit (ALi).

Ruisräikkä *Crex crex* (1). Kaikki havainnot: kesäkuun alku–10.6. 1 Ä Kaavi Karsikkovaara (MU), 6.6. 1 Ä Maaninka Haatala (VMV), 7.6.–12.7. enimmillään 2 Ä Maaninka Lapinjärvet (ALä, Ima ym.), 9.–11.6. 1 Ä Rautalampi Pakarila (EKA, JKn), 11.6. 1 Ä Siilinjärvi Kolmisoppi (MU), 16.–21.6. 1 Ä Siilinjärvi

Vironniemi (ER, MU), 17.6. 1 Ä Nilsia Lastulahti (MSr), 18.6. 1 Ä Juankoski Siitinlampi ja 1 Ä Kaavi Miettälänmäki Kalajärven pellot (MSr), 21.6. 1 Ä Siilinjärvi Pöljä ja 1 Ä Siilinjärvi Hamula (MU), 27.6. 1 Ä Siilinjärvi Koivusaari (MU), 30.6.–6.7. 1 Ä Siilinjärvi Ahmon pellot (MU), 1.7. 1 Ä Kuopio Sorsasalo (KRu, MU) ja 2.7. 1 Ä Maaninka Hökönen (MU). Yhteensä 16 Ä. — Etelä-Savo, Joroinen: reviiirit Pasaalassa, Ryyhtölässä ja Tahkorannalla (ALi). Lisäksi 1.9. 1 kisan tappama Joroinen (E. Repö, mus).

Nokikana *Fulica atra* (2C). Seuraavat arviot pesimäkannoista: ISALMI, Iso-Ahmo n. 3 paria (HHö, KRu), Pikku-Ahmo 1 pari (HHö, KRu) ja Poskilampi 1 pari (HHö, KRu); KARTTULA, Pörönlampi ”esiintyy” (JKa); Kuopio, Pöksänlampi 1 pari (KRu); MAANINKA, Iso Lapinjärvi väh. 3 paria (MU), Pieni Lapinjärvi väh. 3 paria (MU), Patajärvi väh. 1 pari (Jri, MU) ja Keskimäinen väh. 3 paria (MU); SIILINJÄRVI, Hökönen 1 pari (MU) ja Iso-Jälä 4 paria (MU).

Meriharakka *Haematopus ostralegus* (1). Kaikki havainnot: 29.4. 1 p Varkaus (Ima), 2.5. 1 p Kuopio Kallansillat (ER), 8.5. 2 p, 28.5. pesivä pari ja 15.6. 2 pull Kuopio Sorsasalo Savon Sellu (Jri), 9.5. 2 p Siilinjärvi Jännevirta (VU), 22.5. 1 p Sonkajärvi Suolahti (USK), 22.5. 2 hätäilevää ja 8.6. pesästä kuoriutui 3 pull Maaninka Ylä-Ruokovesi–Valkeinen (PRu, VMV), 4. ja 11.6. 1 kiert Kuopio Karhonsaari (HHö), 24.6. ja 30.6. hätäilevä pari Suonenjoki Käpylä metsäntutkimuslaitos (MLi) sekä 27.6. 2 ad + 1 pull r Varkaus Enson tehdasalue (ALi). Pesintä varmistui siis kolmella paikalla. Suonenjoen reviiirin linnut liikkuiivat levottomina taimitarhan istutuskentällä. Kokonaisyksilömäärän arvioiminen on vaikeaa, koska periaatteessa kaikki yksittäishavainnotkin voivat liittyä ilmoitettuihin pesivien yksilöiden kiertelyyn.

Pikkytylli *Charadrius dubius* (2B). Reviiirit: KEITELE, Kangasjärvi (1) (KRu); LEPPÄVIRTA, Riikinnevan kaatopaikka (1) (ALi); RAUTALAMPI, Rastunsuo (1) (EB, HHö, ER); SIILINJÄRVI, Kasurila (1), Oulunmäen kipsikasa (1), Raasio (6) ja Rissala lentokenttä (1) (MU); SONKAJÄRVI, Saukkosuo (JPY, ER, VMS ym.); RAUTAVAARA, Mieslammin hiekkakuop-

pa (MPH, TMV); VARKAUS, Varkauden portti (2), Enson tehdasalue (3) ja Tyyskä (1) (ALi) ja VARPAISJÄRVI, kirkonkylä (1) (HHö). — ETELÄ-SAVOSTA: Joroinen, Kotkatharju (1) ja Tiilitehdas (1) (ALi).

Tylli *C. hiaticula* (1). KEVÄT: 5.5. 2 m Kuopio Keskimäinen (JTU), 8.5. 5 p, 9.5. 3 p, 18.5. 3 p, 19.–21.5. ja 24.5. 1 p, 26.5. 2 p, 27.5. 10 p, 28.5. 4 p ja 29.5. 2 p Siilinjärvi Raasio (MU ym.), 19.5. 1 p ja 28.5. 1 p Maaninka Lapinjärvet (VMV), 21.5. 3 p Lapinlahti Linnansalmi (HHö, KRu), 30.5. 2 p Maaninka Patajärvi (VMV) ja 31.5. 5 p Keitele Kangasjärvi (KRu). — SYKSY: Siilinjärven Raasiassa nähtiin ajalla 12.7.–26.9. päivittäiset yksilömäärät yhteen laskien 245 yksilöä (Ukkonen 1998). Mustin altaalla vastaava luku oli 71 yksilöä. Muutonhuippu 28.8. 40 p Mustissa (ER, Jri). Havainnot muualta: 2.8. 7 ad p, 8.8. havaittu, 21.8. n. 10 p ja 8.9. ad p Rautalampi Rastunsuo (TJa, KSa ym.) sekä 12. ja 15.9. 1 juv p Kuopio Heinälamminteen kaatopaikka (KRu).

Keräkurmitsa *C. morinellus* (A) (13/n.39/2). Yksi havainto: 11.–14.9. 2 juv p Kuopio Silmäsuon täyttömäki (JPt, ER ym.). Pääosa aiemmista havainnoista on keväältä.

Siperiankurmitsa *Pluvialis fulva* (RK) (0/0/1). Siperiankurmitsoilla oli syksyllä todellinen ennatysinvaasio Suomeen (Lindroos 1997). Samaisesta ”fulvatulvasta” saatiin Pohjois-Savolle uusi lintulaji: 20.–22.9. 1 (1kv) p Kuopio Keskimäinen (AHA ym.).

Siperian-/amerikankurmitsa *P. fulva/dominica* (RK). Yksi havainto: 24.9. 1 (1kv) p, lähti NE Siilinjärvi Raasio (Ima).

Tundrakurmitsa *P. squatarola* (1). Havaintoja vain Siilinjärven Raasiosta ja Mustista (jälkimmäinen mainittu erikseen): 27.5. 2 m N (KRu), 16.7. 1 m (HHö, PPy, ER), 17.–18.7. 1 ad ♀ p (PPy ym.), 7.–9.9. ja 11.9. 1 ad p, 21.9. 1 juv p Musti (Jri) ja 27.9. 1 juv p (JPY, KRu, MU). Kokonaisu-määräksi saadaan 7 yksilöä.

Isosirri *Calidris canutus* (1). Havaintoja perinteisesti vain Siilinjärven Raasiosta ja Mustista (mainittu erikseen): 2.8. ad ad SW (MU), 25.8. 1 juv p (MU),

28.8. 1 juv p, poistui Raasiosta (MU ym.) ja 1 juv p Musti (ER), 29.8. 1 p (JRi), 5.9. 1 p lähti muutolle (JRi) ja 7.–8.9. 1 juv p (ALi ym.). Koska Raasiosta poistuneet yksilöt voivat jäädä alueelle kiertelemään ja päätyä lopulta takaisin altaalle tai Mustiin, tulkiten yhteismääräksi vain 6 yksilöä (2.8. 4 m + 25.–29.8. 1 p ja 5.–8.9. 1 p). Nuoret ja vanhat isosirrit pitäisi aina erotella, koska se on erittäin helppoa.

Pulmussirri *C. alba* (1). Havainnot vain Siilinjärven Raasiosta ja Mustista (mainittu erikseen): 3.8. 5 ad p Musti (JKe, IMA, ER ym.), 4.8. 4 ad p Musti (JKe ym.), 7.–8.8. 1 p Musti (JKe, HKo, IMA), 26.8. 1 juv p Musti (ER), 28.8. 2 ad p Musti (ER), 3.9. 1 p Musti (AHa, JKe, IMA), 8.9. 1 juv p (ALi ym.), 10.9. 1 p (JRi), 11.–13.9. 2 juv p (JRi, MU ym.) sekä 14.–15.9. ja 18.–19.9. 1 juv p (JRi, MU). Tulkitsen yhteismääräksi ajanjaksoilta 3.–8.8. 5, 26.8.–3.9. 3 ja 8.–19.9. 2 yks., eli yhteensä 10 yksilöä.

Pikkusirri *C. minuta* (1). KEVÄT: 28.5. 1 p Maaninka Lapinjärvet (VMV), muut Siilinjärven Raasiassa: 26.–27.5. 1 p, 28.–29.5. 2 p ja 9.6. 1 p (MPH, JKe, KSa ym.). — Syyskaudella, ajalla 24.6.–27.9., runsas esiintyminen: Raasiassa päivittäiset määrät yhteen

laskien 1281 yksilöä ja läheisellä Mustin altaalla 207 yksilöä. Muutonhuippu oli syyskuun alkupuoliskolla: 7.9. 120 juv p Raasio (ALi, JPi), 8.9. 170 juv p Raasio ja 85 p Musti (ALi, JRi ym.), 10.9. 110 p Raasio ja 35 p Musti (JRi), 11.9. 170 juv p Raasio (JRi, MU) ja 12.9. 250 p Raasio (JRi ym.).

Muualta maakunnasta saatiin kolme havaintoa: 12.9. 9 juv p ja 15.9. 1 juv p Kuopio Heinälamminteiden kaatopaikka (KRu) sekä 14.9. 11 yks. Sonkajärvi Sukeva Saukkosuo (USK).

Lapinsirri *C. temminckii* (1). KEVÄTHAVAINNOT: 9.–29.5. Siilinjärven Raasiassa tavattiin päivittäiset määrät yhteen laskien 143 yksilöä (ei 153, ks. Ukkonen 1998). Huiput ajoittuivat jaksoille 15.–18.5. (11–15 p) ja 20.–21.5. (21–32 p). Muualta vain kolme havaintoa: 19.5. 3 p Nilsia Palonurmi Pölläkkä (KRu), 21.5. 2 p ja 22.5. 1 p Nilsia kirkonkylä meijerin ranta (PHA), sekä 28.5. 2 p Maaninka Lapinjärvet (VMV). — SYYSKAUDILLA, ajalla 8.7.–1.9., Raasiassa nähtiin päivittäiset määrät yhteen laskien 344 ja Mustissa 43 lapinsirriä. Muut havainnot: 12.7. 3 p + 2 m, 14.7. 2 p ja 8.8. havaittu Rautalampi Rastunsuo (EB, R. Ketonurmi), 22.7. 1 p ja 25.7. 4 p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS),

sekä 9.–10.8. 1 p, 11.8. 6 p, 13.8. 4 p ja 14.–15.8. 2 p Nilsia Palonurmi (PHA).

Vanhvoja tietoja: 24.7.1994 ääntä ja 30.7.1995 ääntä Sonkajärvi Sukeva Saukkosuo (VMS).

Kuovisirri *C. ferruginea* (1). Vain syyshavainnot. Siilinjärven Raasiassa ja/tai Mustissa tavattiin kuovisirrejä ajalla 25.7.–16.9. Päivittäisten määrien summaksi tuli Raasiassa 108 ja Mustissa 4 yksilöä. Heinä–elokuussa nähtiin vain yksittäisiä lintuja, mutta syyskuussa nuorten muuttoaikaan enimmillään 8.9. 1 ad + 32 juv p (ALi ym.). Muut havainnot: 2.8. 2 ad p (KSi), 3.8. 3 ad p (M. Saarinen) ja 8.8. havaittu Rautalampi Rastunsuo (R. Ketonurmi).

Suosirri *C. alpina* (1). Varsin runsas kevätiesiintyminen, erityisesti ajalla 24.–27.5. Siilinjärven Raasiassa kevätmuuttajia nähtiin 14.–29.5., huippuna 24.5. 27 p, 26.5. 42 p ja 27.5. 104 p (HHA, AHa, JKe, JVT ym.). Muualla havaittiin 17.5. 1 p Maaninka Patajärvi (VMV), 28.5. 2 p Maaninka Lapinjärvet (VMV), 26.5. 40 p ja 27.5. havaittu Rautalampi Rastunsuo (TJa, tuntematon) sekä 27.5. n. 90 p Nilsia Palonurmi (PHA). — Syysmuutto: Päivittäiset määrät yhteen laskien nähtiin ajalla 3.7.–23.10. Siilinjärven Raasiassa 722 ja Mustissa 131

Riistaveden Keskimmäisen sipriankurmitsa oli osa lajin poikkeuksellista invaasiota Suomeen. Samalla saatiin Pohjois-Savolle uusi lintulaji, jo kolme katsausvuonna. © Eelis Rissanen

yksilöä. Huiput jäivät melko vaatimattomiksi, alle 50 linnun. Havainnot muualta: 6.7. 1 ad p, 7.7. 2 ad p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS), 12.7. 1 p Leppävirta Savasvesi (JTU), 12.7. 2 p (EB), 18.7. 1 p (T. Lahti ym.), 3.8. 1 ad p (M. Saarinen) ja 21.8. 2 p (R. Hytönen) Rautalampi Rastunsuo sekä 17.9. 2 ad p S Siilinjärvi Iso-Jälän (MU), 6.10. 2 ad juv S Kuopio Puhosalmi (KRu, MU).

Jänkäsirriäinen *Limicola falcinellus* (1). Kaikki havainnot Siilinjärven Raasiosta: 17.5. 1 p (KRu), 26.5. 3 p (AHa, JKe, HKo), 27.5. 9 p (JKe ym.), 28.5. 15 p (MU), 29.5. 2 p (HHö, Kärkkäinen), 12.7. 1 hetken kiertäjä (PPy), 14.7. 1 ad r (PPy ym.) ja 20.7. 1 kiertäjä (PPy ym.).

Suokukko *Philomachus pugnax* (2A). Reviireihin viittaavat havainnot: 13.6. 1 ♂ ja 1 ♀ Rautavaara Ala-Tiilikan Suurisuo (MPH), 13.6. 1 kähmyilevä ♀ Kuopio Keskimmäinen (JPy, MU) ja 21.6. 1 p Sonkajärvi Luhdansaari (JPy, KRu).

Jänkäkurppa *Lymnocyrtus minimus* (1). Kaikki havainnot: 8.5. 1 p Varkaus Ruokojärvi (OHu), 13.5. 1 p Kuopio Keskimmäinen (HHö), 20.5. 1 p Leppävirta Kapeajärvi (OHu), 21.5. 1 p Leppävirta Timolan Suurijärvi (OHu), 21.8. 1 p Rautalampi Rastunsuo (R. Hytönen), 7.9. 1 p (MU), 10.9. 2 p (IMA), 28.9. 3 p (KRu, MU) ja 30.9. 2 p (ER) Siilinjärvi Iso-Jälän pohjoisranta sekä 20.9. 3 p (MU), 25.9. 5 p, 26.9. 12 p, 27.9. 5 p, 28.9. 5 p (JPy) ja 5.10. 2 p (MU ym.) Siilinjärvi Raasio. Raasion linnusta osa oli samoja (rengaskontroleja), rengastuksia kertyi 20.

Yksi vanha tieto: 14.5.1995 Å Sonkajärvi/Vieremä Joutensaari (VMS).

Mustapyrstökuiri *Limosa limosa* (A) (1/22/4). Peräti neljä kevät-havaintoa: 18.4. 1 p, lähti NE Kuopio Kallansillat (ER, MPH, HHö, JaK, KRu), 4.5. 1 p Lapinlahti Linnansalmi (ER, KRu, MU), 4.5. 1 p, lähti NW Kuopio Jänneniemi (VU) ja 12.5.

1 hetken p. lähti NE Nilsia Palonurmi (PHa).

Punakuuri *L. lapponica* (1). Katsausvuonna harvinaisempi kuin mustapyrstökuri! Kaikki havainnot: 4.8. 1 kiert Siilinjärvi Musti (JKe, IMA, ER) ja 8.9. 1 p Siilinjärvi Raasio (ALi ym.).

Punajalkaviklo *Tringa totanus* (1). Ensimmäiset yksilöt 1.5. Maaninka Keskimmäinen 2 p ja Maaninka Iso Lapinjärvi 1 p (MU). Reviirit: MAANINKA, Hämeenlahti 1, Keskimmäinen 3 ja Lapinjärvet 3 (VMV); NILSIÄ, Palonurmi 1 (PHa), ja SIILINJÄRVI, Raasio 1 (PPy ym.), joista Raasiassa pesintä varmistui. Muita havaintoja: 5.5. 1 p Kiuruvesi Kaislahti (ER, KRu, MU), 5.5. 1 p Kiuruvesi Luupuvi Taivalahti (ER, KRu, MU), 8.5. 1 m Varkaus Lehtoniemi (OHu), 17.5. 1 Å Maaninka Patajärvi (VMV), 31.5. 2 p Sonkajärvi Saukkosuo (ER) ja viimeinen syyshavainto 4.8. 1 ad p Siilinjärvi Raasio (MU ym.). Kiuruveden lintuvedet, Maaningan Patalahti ja Sonkajärven Saukkosuo lienevät myös sopivia punajalkaviklon pesimäympäristöjä. — Etelä-Savo: 9.5. 1 p Joroinen Puomilansalmi (OHu).

Lampiviklo *T. stagnatilis* (A) (0/20/3). Kolme havaintoa: 20.5. 1 p, lähti pois Siilinjärvi Raasio (ER, JaK), 27.5. 1 p Siilinjärvi Raasio (HKO, JKe, VU) ja 2.6. 1 p Siilinjärvi/Maaninka Keskimmäinen (MU).

Yksi havainto edelliseltä vuodelta: 20.5.1995 1 p Nilsia Palonurmi (PHa).

Rantakurvi *Xenus cinereus* (A) (1/8/1). Ainoa havainto: 26.–29.5. 1 p Siilinjärvi Raasio (MU ym.). Kyseessä oli Pohjois-Savon 10. rantakurvi.

Karikukko *Arenaria interpres* (1) (10/25/8). Ennätyksellinen esiintyminen yhden ”suurparven” ansiosta: 7.–10.5. 1 p (monet) ja 17.5. 6 p Siilinjärvi Raasio (KRu), sekä 22.5. 1 p Varkaus Ruokojärvi (OHu). Kerran aiemmin on Pohjois-Savossa tavattu parvi, jossa oli kaksi yksilöä. Muut muutonaikaiset havainnot ovat koskeneet yksittäisiä karikukkoja. Havaintojen ajoittuminen kevääseen on tyypillistä. Varkauden yksilö oli talvipukuinen.

Vesipääsky *Phalaropus lobatus* (1). Kaikki havainnot: 19.5. 2 p Kuopio Keskimmäinen (JKe, IMA, VU), 23.5. 1 p Nilsia Ala-

Itälampi (KRu), 27.5. 10 p, 28.5. 9 p ja 31.5. 1 p Nilsia Palonurmi (PHa), 27.–28.5. 1 p (JKe, ER, MU ym.), 2.–3.6. 3 p (JKe, IMA, MU) ja 27.7. 1 ad p (PPy, J. Heimonen, MU) Siilinjärvi Raasio, 31.5. 12 p Keitele Kangasjärvi (KRu), sekä 2.6. Maaninka/Siilinjärvi Keskimmäinen a3 p (MU). Kevään ensimmäinen havainto sivuaa saapumisennätystä.

Leveäpyrstökihi *Stercorarius pomarinus* (A) (n.7/5/8). Poikkeuksellinen syysesiintyminen (ks. Ohtonen & Pöyhönen 1998) ja kaikkiaan kertyi havaintoja ainakin 8 yksilöstä: 23.10. 1 juv p Varkaus Lehtoniemi (MPH), 24.–25.10. 1 juv kiert Kuopio Pirttiniemi (PLi, IMA, ER), 26.–27.10. 2 juv kiert Kuopio Puutossalmi-Sotkanniemi alueella (PLi, ER ym.), 25.–29.10. 2 juv kiert Vehmersalmi kirkonkylän uimaranta (HKO) ja 2.–3.11. 2 juv p Rautalampi Niinivesi (PLi, KRu, E. Vesanen).

Merikihi *S. parasiticus* (A) (6/55/4). Kolme havaintoa: 25.5. a3 m NE Kuopio Vaajasalo (MU, KRu) ja 31.8. 1 ad kiert Vehmersalmi Puutossalmi (HKO, JaK, ER).

Kihu-laji *Stercorarius sp.* (A) (6/13/4). Kaksi havaintoa: 22.10. a3 juv + 1 juv kiert Kuopio Puutossalmi (JRI, VU). Ei liene poissuljettavissa, että osa yksilöistä olisi samoja, jotka myöhemmin tunnistettiin leveäpyrstökihiuiksi.

Selkälökki *Larus fuscus* (2B). Kuopion Keski-Kallavedeltä (= Etelä-Kallavesi) laskettiin 75 paria (JTU), Juankosken Muuruvedeltä 1 pari (JTU) ja Pielavedeltä 3 pesää (KRT). Pielaveden pesistä 2 tuhoutui, yhdestä tuli 2 maastopoikasta, joista vain toinen selvisi lentoon (KRT). Muualta ilmoitettiin revierejä: Nilsia Suuri-Pieksän Selkäsaari 1 pari (ER), Rautalampi Niinivesi–Iisvesi 2 pari (TJa) sekä Siilinjärvi Kevätön 1 pari (MU) ja Raasio 1 pari (PPy ym.). Näiltä paikoilta ei varmistunut pesintää. Lisäksi tuli tietoja muutamista kesäaikaisista tapaamispaikoista ja Suonenjoen Kuvansilla kesäkuussa ammutusta(!) yksilöstä (mus).

Harmaalökki *L. argentatus* (2C). Ainoa selvästi rajattua aluetta koskeva tieto pesimäkannan suuruudesta: 25.5. 1 hautova pari Siilinjärvi Sulkavanjärvi koko järven kattaneessa laskennassa (MU).

Merilökki *L. marinus* (1). Runsas syysesiintyminen jatkui (vrt. 1995): 22.3. 1 ad p (OHu, IMA) ja 30.3. 1 ad p Varkaus Huruslahti (HHö, ER ym.), 1. ja 5.4. 1 ad p Varkaus Siitinselkä (OHu), 14.4. 1 m Kuopio Kelloniemi (EB), 16.–17.4. ja 22.4. 1 ad p Kuopio Kallansillat (HHö, IMA, ER ym.), 19.–23.4. 1 ad p, 19.4.–3.5. 1 subad p ja 29.4.–14.5. 1 (2kv) p Varkaus Huruslahti–Siitinselkä–Ruokojärvi alueella (OHu), 24.4. 1 ad kiert Kuopio Haapaniemi

(HHö), 27.4. 1 ad p Lapinlahti Nerkoon kanava (HHö), 19.5. 1 subad kiert Kuopio Keskimmäinen (PHu, HHö), 19.10.–1.11. 1 ad p Varkaus Komminselkä–Lehtoniemi (OHu, ALi, HRä), 30.10. 1 ad p Leppävirta Riikinnevan kaatopaikka (HRä) (ilm. sama kuin em. Varkaudesta), 16.11. 1 ad p (JTU), 27.11. 1 ad p (KRu) ja 6.12. 1 (1kv) p (JPY) Kuopio Heinälamminteen kaatopaikka, 5.–7.12. 1 (2kv) p Leppävirta Riikinnevan kaatopaikka (HKO, JaK, ER, HRä ym.). Kaikkiaan tulkiten havaituksi 11–12 yksilöä, joista 5–6 nähtiin Varkauksessa, 4 Kuopiossa, 1 Lapinlahdella ja 2 Leppävirralla.

Isolökki *L. hyerboreus* (A) (monia/8/3). Kolme havaintoa: 29.4. 1 subad p Varkaus Lehtoniemi (HMi), 27.10. 1 ad m S harmaalokkien joukossa Kuopio Sotkanniemi (PLi, AHa, JKe, IMA) ja 3.11. 1 ad p Kuopio Heinälamminteen kaatopaikka (IMA, ER). Yksilömäärä on tulkittu kolmeksi, mutta jälkimmäisissä havainnoissa voi olla kysymys samasta yksilöstä, koska aikuisia isolokkeja on tavattu Pohjois-Savossa hyvin harvoin. Lokit seilaavat järvillä myös laajalti edestakaisin.

Pikkukajava *Rissa tridactyla* (A) (15/13/10). Runsas syysesiintyminen, yhteensä 10 yksilöä: 18.10. 1 (1kv) kiert (ER, TF, JKe, VU) ja 19.10. 1 (1kv) kiert + 2 (1kv) m SE Kuopio Puutossalmi

Suomen sisävesien syksyä värittä erityisesti leveäpyrstökihujen massaesiintyminen. Pohjois-Savossa tavattiin kahdeksan yksilöä. Tässä Rautalammin Niinivedellä kuvattu otus. © Paavo Liimatta

(MU, AHa, JRi, ER, VU), 19.10. 2 (Ikv) m S Kuopio Maljalahti (HKO) ja 21.10. 4 (Ikv) kiert Kuopio Itkonniemi (PLi). Syksyn 1996 kajavamuutosta saa lisätietoja mm. Ohtosen & Pöyhösen (1997) artikkelista, jonka mukaan Suomessa tavattiin noin 170 yksilöä, valtaosin Itä- ja Etelä-Suomessa ajalla 18.–26.10.

Räyskä *Sterna caspia* (A) (9/10/4). Räyskä on Pohjois-Savossa varsin harvinainen, useimmiten loppukesällä nähty vieras. Nyt saatiin peräti kaksi keväistä ja yksi heinäkuinen havainto: 4.5. 1 m N Varkaus Ruokojärvi (HKO, JKe, JaK), 7.–8.5. 2 p Varkaus/Joroinen Siitinselkä (OHu, T. Immonen, S. Mikkonen) ja 10.7. 1 ad kiert Siilinjärvi Raasio (ALi, PPy).

Kalatiira *S. hirundo* (2C). Ainoa tieto suuresta luotoyhdyskunnasta: 27.6. n. 60 p pesillä Kuopio Pohjois-Kallavesi Pajusaaren Kokkoluoto (IMa, KRu).

Lapintiira *S. paradisaea* (A) (noin 4/49/2). Ainoat havainnot Siilinjärven Raasiosta: 20.5. 1 p (ER, JaK), 26.5. 2 p (HKO), 9.6. 2 p (MU, PPy, KRu) ja 19.6. 1 p (JaK). Yhteismääräksi tulkittu 2 yksilöä.

Mustatiira *Chlidonias niger* (A) (12/28/1). Kaksi havaintoa todennäköisesti samasta yksilöstä: 7.–8.5. 1 ad p Varkaus Siitinselkä (OHu, AHa, IMa) ja 8.–9.5. 1 ad p Varkaus Ruokojärvi (OHu, ER). Kyseessä on varhaisin Pohjois-Savossa tavattu mustatiira.

Kesykyhky *Columba livia* (2C). ”Kesä”aikaisia tietoja: 24.5. 5 p Juankoski keskustaajama (MU), 24.6. 1 p Rautalampi kirkonkylä (MLi) ja 16.7. 1 levähti hetken lintuaseman pihalla Siilinjärvi Raasio (HHö, PPy, ER). Talvihavainnot raportoidaan talvikatsauksessa.

Uuttukyyhky *C. oenas* (1). Kaikki havainnot: 6.4. 1 m W Siilinjärvi Ahmon pellot (MU) ja 23.4. 5(3a) p Kuopio Keskimmäinen (JTU).

Turturikyyhky *Streptopelia turtur* (A) (6/38/1). Ainoa havainto: 11.9. 1 juv p, lähti WNW Kuopio Pappilan pellot (HKO).

Huuhkaja *Bubo bubo* (1). Reviirit kunnittain: Juankoski 4 (MHa), Kaavi 4 (SRä, JTo), Kuopio 4 (AHa, T. Heikkinen, IMa,

Harjalintu Tervossa 28.10.1996. Kaikkiaan syksyn aikana tavattiin 3–4 yksilöä © Juha Poutanen

ER, JRi, MU). Leppävirta 1 (ALi), Nilsä 1 (JRi), Pielavesi 2 (KRT), Rautalampi 3 (HHö, TJa), Siilinjärvi 3 (HHö, ER), Sonkajärvi 1 (USk), Varkaus 1 (ALi) ja Vesanto 1 (J. Huuskonen). Pesintöjä varmistettiin Kaavilla ja Pielavedellä. Tammikuun alussa Vieremältä löydettiin Naantalissa 30.5.1992 rengastettu naaraslintu, joka vapautettiin 19.3. Sonkajärvellä koiraan ilmaannuttua liehittelemään häkissä ollutta naaraa (USk). — ETELÄ-SAVO: Joroinen 2 reviiriä (OHu, ALi), joista toisella varmistui myös pesintä.

Tunturipöllö *Nyctea scandiaca* (1). Kaksi havaintoa: 12.1. 1 (2kv)/♀ p Iisalmi Navettasalmen jää (M. Partanen/USk) ja 30.12. 1 löydetty kuolleena Kiuruvesi Ohenmäki (Ohenmäentie 330) (E. Sivonen/mus).

Hiiripöllö *Surnia ulula* (1). Kaksi havaintoa: 18.3. Juankoski Muuruvesi – Ruostepuro 1 Å (MHa) ja 10.6. 1 saalisteleva Tuusniemi Juurikkamäki (PRä).

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum* (1). Varpuspöllön elämää seurattiin tarkimmin Pielavedellä (KRT), jossa tarkastettiin n. 20 sopivaa pönttöä ilman pesälöytöjä. Sen sijaan kahdesta tikankolosta löydettiin pesät, molemmat Pajuskylästä. Toinen paikoista oli sama kuin edellisvuonna (4

pull r) ja toinen uusi (5 pull r). Vaaraslahdessa tavattiin viheltelevä ♂.

Muualta reviirejä seuraavasti: Kaavi 2 (KRu, PRä), Leppävirta 1 (6 lentopoikasta) (OHu), Rautalampi 1 (TJa), Rautavaara 1 (KSA), Sonkajärvi 1 (mus) ja Varpaisjärvi 1 (HHö). Lisäksi ilmoitettiin useita havaintoja syys- ja talvikaudelta (ks. talvikatsaus). — ETELÄ-SAVOSTA, Joroisten Ahveniselta ilmoitettiin reviiriä pitänyt pari (OHu).

Lehtopöllö *Strix aluco* (1). Laji pysyy harvinaisena vuodesta toiseen, mutta havaintoja tulee yllättävän syrjäisiltäkin alueilta. Kaikki havainnot: 9.3. 1 Å Pielavesi Lampaanjärvi (KRT) ja 28.5. keskeytynyt pesintä, 1 muna Kaavi Karsikkovaara (SRä).

Lapinpöllö *S. nebulosa* (1). Ainoat pesinnät todettiin Sonkajärvellä (USk), jossa laji pesi taas Kärkkäälänmäen viirupöllönpönton katolla: 5.5. ensihavainto hautomisesta, 26.6. emo yhä katolla, poikia ei näkynyt ja 10.7. ♀ hau toi, pesästä löytyi 3 alkiotonta munaa. Toinen pesintä varmistui Nurmijoen Saarikoskella, josta 7.7. ilmoitettiin sateessa istuvasta poikasesta. Hypoterminen lintu todettiin myöhemmin kuolleeksi ja se päätyi Kuopion luonnontieteellisen museon kokoelmiin (mus). — Muut havainnot: 26.1. lopetettu Siilinjärvi (mus),

29.8. yksilö museokokoelmiin Sonkajärvi Koirakoski (mus) ja 1996 vaivainen, kuollut Varkaus (mus/T. Immonen).

Viirupöllö *S. uralensis* (2B). Pesinnät ja reviirit kunnittain: Juankoski 0+1 (MHa), Kaavi 7+0 (PRä, SRä, JTo), Karttula 1+0 (JPY), Keitele 1+2 (KRT), Kiuruvesi 1+0 (THä), Kuopio 5+1 (HHö, ER, KRu), Leppävirta 1+2 (OHu, ER), Maaninka 0+3 (KRu, KRT), Pielavesi 3+6 (KRT), Rautalampi 0+3 (TJa), Rautavaara 0+1 (ER), Siilinjärvi 0+3 (ER, KRu, MU), Suonenjoki 0+1 (JPY), Tervo 2+0 (MLi, TJa), Tuusniemi 1+0 (JTo), Varpaisjärvi 1+0 (USk) ja Vieremä 1+2 (KRu, VMS). Yhteensä 24 pesintää ja 25 muuta reviiriä on jo vakituntunut ilmoitusten määrä. — ETELÄ-SAVOSTA, Joroisista lisäksi 2 pesintää ja 2 muuta reviiriä (OHu, ALi).

Sarvipöllö *Asio otus* (2B). Pesimäkannassa tapahtui selvää runstumista edellisessä verrattuna (kuva 1). Pesinnät ja reviirit kunnittain: Iisalmi 0+1 (USk), Juankoski 0+3 (MHa), Kuopio 0+1 (TF, JKe, VU), Leppävirta 1+0 (OHu), Maaninka 0+1 (IMa), Rautalampi 0+1 (KRu, ER), Siilinjärvi 4+2 (ER, MU, VMV), Suonenjoki 0+1 (mus) ja Varkaus 0+1 (ALi). — Pohjois-Savon ulkopuolelta: Joroinen 3+0 (OHu, ALi).

Vanha tieto: 30.7.1995 2 ad + poikasen kerjuuääntä Sonkajärvi Sukeva Saukkosuo (VMS). Ko. kesän reviiirimäärä nousee 5:een.

Suopöllö *A. flammeus* (2B). Reviirit kunnittain: Lapinlahti 1 (JPY, KRu), Rautalampi 1 (HHö, ER ym.), Rautavaara 1 (USK), Siilinjärvi 4 (KRu, MU), Sonkajärvi 12 (THE, HHö, ER, KRu, USK, VMS) ja Vieremä 4 (JKa, VMS). Reviirien yhteismäärä lisääntyi edellisvuosista (kuva 1). Pesintä varmistui poikasäänien perusteella Siilinjärven Aappolassa, Sonkajärven Sukevalla ja Vieremän Talaskankaalla (VMS, MU).

Vanhoja tietoja: 19.6.1994 4 pull r + 1 pull + 1 muna Sonkajärvi Sukeva Saukkosuo (VMS) ja kesä 1995 3 uutta reviiiriä Sonkajärvi (VMS). Reviirimäärät ovat nyt 5 (1994) ja 17 (1995).

Helmipöllö *Aegolius funereus* (2B). Helmipöllöistä raportoituihin tarkimmin Ylä-Savosta ja Kaavilta. Skarénin raportissa on hyvin yksityiskohtaiset tiedot Ylä-Savon itäosan pöllöistä: "PESINTÄ. Kanta huipussaan. Ensimmäiset puputukset kuultiin jo 9.1. Yhteensä tarkastettiin 54 pesäpönttöä (Lapinlahti 5, Iisalmi 13, Sonkajärvi 32, Rautavaara 3 ja Vieremä 1). Kannan painopiste oli Sonkajärvellä, jossa 53,1 % pöntöstä oli asuttu. Koko alueella vastaava luku oli 42,6 %. Vain yksi pesintä tuhoutui. Munista (n=134) 11,9 % jäi kuoriutumatta (yhdestä pesästä emo kuoli). Munaluvun keskiarvo oli 5,83 ja niistä kasvoi 116 rengastusikäistä poikasta (86,6 % munaluvusta). SAALISTILANNE. Pelto- ja metsämyyrät muodostivat valtaosan pönttöihin varastoidusta saaliista, ensimmäisen osuus oli 50,5 % (n=103) ja jälkimmäisen 34,3 % (n=70). Punamyryä (n=11) oli 5,4 %, hiiriä (n=8) 3,9 %, päästäisiä (n=5) 2,5 %, metsäsopeleita (n=3) ja lintuja (n=3) 1,5 %."

Kiuruvedellä (THä) tarkastetuista 28 pöntöstä oli asuttuina 25 % ja vuotta kommentoitiin "odotettua huonommaksi". Pielavedelläkään (KRt) ei tavattu masapesintää: kaikkiaan todettiin 13 reviiiriä, joilta löydettiin 4 pesää. Näiden munamäärät olivat 4+4+5+6, joista kuoriutui 0+3+4+5 pull. Kaavilla (SRä) tilanne oli kaikista heikoin: 12 tarkastetusta pöntöstä ei löydetty yhtään pesää, mutta yhdessä haavankolossa pesittiin.

Muun maakunnan pesinnät ja reviiirit kunnittain: Juankoski 0+7

(MHa), Keitele 0+1 (KRt), Kuopio 0+1 (ER), Lapinlahti 0+1 (HHö), Leppävirta 0+1 (IMa), Maaninka 0+2 (KRu ym.), Nilsä 0+1 (HHö), Siilinjärvi 1+7 (KRu, MU), Tervo 0+2 (TJa), Varpaisjärvi 0+1 (mus). Juankosken lukuun voi sisältyä pari reviiiriä Kuopion Riistaveden puolelta.

Kehräjä *Caprimulgus europaeus* (1). Ainoa havainto: 29.6. 1 Ä ja 1 p Rautalampi Kalajanvuori (AHa, IMa, ER ym.). Nähty ja kuultu yksilö, joka oli mahdollisesti sama.

Harjalintu *Upupa epops* (1). Vaihteeksi mukava määrä syksyisiä lepattelijaita: 3.10. 1 p Nilsä Ruokosalmi (P. Huovinen), 26.10. 1 p Leppävirta Konnus (tuntematon), 28.10. 1 p Tervo Ahvensalmi (IMa) ja 2.-4.11. 1 p Leppävirta Paukarlahti (L. Heiskanen, IMa, ER ym.). Lepävirran havainnot voinevat koskea samaa yksilöä.

Käenpiika *Jynx torquilla* (1). Kaikki havainnot: 4.5. 1 Ä Iisalmi Savonselkä Ruotaanlahti (ER, KRu, MU), 8.5. 1 Ä Kuopio Sorsasalo (IMa), 11.5. 1 Ä Kuopio Savilahti (HKO, ER), 24.5. 1 Ä Pielavesi Oravainen (MPH), 28.5. 2 Ä Leppävirta Paukarlahti (KRu), 28.5. 1 Ä Lapinlahti Onkivesi Ruissaari (HHö), 7.6. 1 Ä Kuopio Kuhanen (KSA), 8.6. yht. 6 Ä Rautavaara (ks. Ruokolainen 1996b) ja kesä 1 reviiiri Rautalam-

pi Vaajasaari (M. Pehkonen/TJa).

Harmaapäätikka *Picus canus* (1). Muutaman edellisvuoden hurjien havaintomäärien jälkeen esiintymisbuumi hiipuu. Kaikki havainnot: 1.1. 1 p Leppävirta Nikkilänmäki (AHa), tammi-huhtikuu 1 ♂ p ruokintapaikalla Pielavesi Pajuskylä (KRt), 11.2. 1 ♂ p Tuusniemi Kankaismäki (PLi, ER), 6.10. 1 m Kuopio Kelloniemi (HKO), 6.12. 1 ♀ p Nilsä Lammasaho (JTU), 19.12. 1 \$ p ilmestyi ruokintapaikalle Pielavesi Pajuskylä (KRt) ja 24.-26.12. 1 ♂ p Tuusniemi Kankaismäki (IMa, JPt, KRu). Tuusniemen lintu oli käynyt joulukuussa syömässä läskiä ruokintapaikalla jo "jonkin aikaa" ja kävi edelleen myös talven 96/97 aikana.

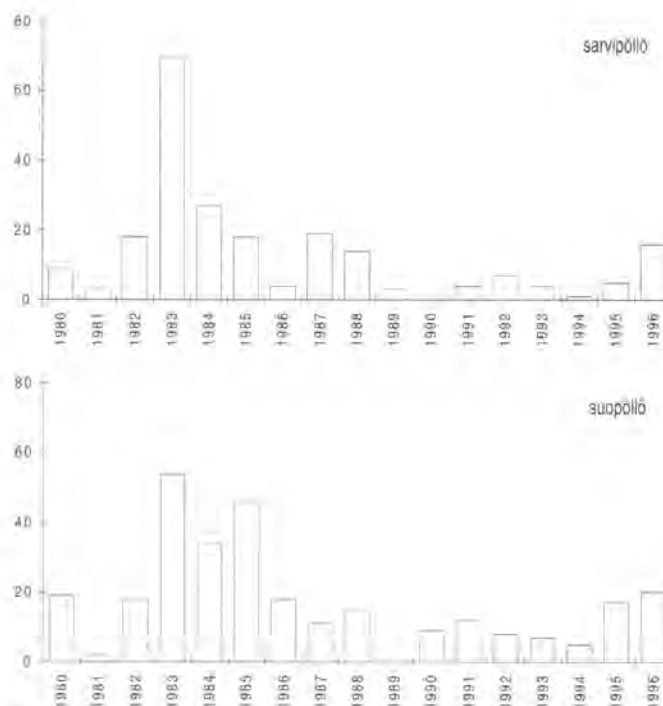
Palokärki *Dryocopus martius* (2B). Pesinnät: KEITELE, Hamula; PIELAVESI, Pajuskylä 2 ja Säviä (KRt), sekä VIEREMÄ, Talaskangas (VMS). Reviirit, joilla ei todettu pesintöjä, kunnittain: Kuopio 2 (HHö, JPY, MU), Leppävirta 5 (OHu, HHö, KRu), Nilsä 2 (HHö, MU), Pielavesi 6 (KRt), Rautalampi 1 (TJa), Rautavaara 3 (MPH, OHu, ALi), Siilinjärvi 2 (MU), Suonenjoki 1 (MPH, HHö), Tervo 1 (JKE, KRu), Tuusniemi 1 (HHö), Varkaus 1 (OHu) ja Vieremä 2 (VMS).

Valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos* (A) (monia/39/3). Yksi

havainto keväältä ja kaksi syksyllä: 9.4. 1 ♂ p Varkaus Lehtoniemi (OHu), 7.8. 1 ♀ p, lähti W Kuopio Linnanpelto (HKO) ja 30.8. 1 ♀ p Siilinjärvi Raasio (Jri).

Pikkutikka *D. minor* (1). Pesimäaikaisten havaintopaikat: KUOPIO, Karhonsaari (EB), Keskimäinen (JTU, VU), Savilahti (AHa, EB), Savuniemi (KRu, JTU) ja Sotkanniemi (H. Kröger); LAPINLAHTI, Kaivoslampi (VMV); LEPPÄVIRTA, Riuttaniemi (KSA); MAANINKA, Lapinjärvet (JTU, ALV, VMV) ja Mustavirta (ER, Jri); VARKAUS, Lehtoniemi-Käärmeniemi (ALi, ER) ja Ruokajärvi (OHu), sekä VARPAISJÄRVI, kirkonkylä Kuoliosaari (HHö).

Pohjantikka *Picoides tridactylus* (1). Runsaasti pesimähavaintoja ja havaintoja ylipäänsä: 1.1. ja 18.2. 1 ♂ p Kuopio Puijon luonnonsuojelualue (HHA, ER ym.), 17.2. 1 ♂ p Leppävirta Mustinsalo-Kortemäki (PLi, ER), 7. ja 9.3. 1 ♂ p Kaavi Rauvantaipale Turulanvaara (JTU), 8.3. 1 ♂ p Kuopio Savuniemi (JTU), 3.6. 1 ♀ p Rautavaara Pumpulikirkko (HHö), 7.6. 1 ♂ p Leppävirta Pieni-Saamainen (KSA), 7.6. 1 ♂ p Leppävirta Lylyjärvi Pohjalahti (KSA), 10.6. 1 ♂ Kaavi Rauvantaipale Turulanvaara (KRu), 14.6. ♀ + pull ä, pesäkolo männyssä Kaavi Kortteinen Iso-Potku (SRä), 21.6. 2 p + poikaspesä kanahaukkametsän kuu-sessa Kiuruvesi Herukkämäki (THä), 22.6. 1 ♂ ♀ p + pesä haavassa Nilsä Loutteinen (Jri), 23.6. 1 ♂ ♀ p + pesä Sonkajärvi Rasimäki (JPY, KRu) ja pesä* Sonkajärvi Aho-mäki (JPY), 24.6. poikaspesä Vieremä Talaskangas (VMS), 27.6. 1 p Varpaisjärvi Hangassuo (HHö), 30.6. 3 pull Pielavesi Vaaraslahti (KRt), 2.7. isot poikaset Pielavesi Pajuskylä Pappilan säästömetsä (KRt), 4.7. 1 ♂ ♀ p Suonenjoki Haavikkolehto (JPY), 4.8. ♂ + ruokittava maastopoikainen Pielavesi Pajuskylä (KRt), kesä em. lisäksi 2 muuta reviiiriä Pielavesi Pajuskylä ja 1 reviiiri Pielavesi Heinämäki (KRt), kesä lentänyt ikkunaan ja kuollut Pielavesi Penttilän-lahti (JKa), 24.7. ♀ + juv p Vieremä Talaskangas Rosvokangas (VMS), 2.8. ♂ + juv p Vieremä Talaskangas Hirvikangas (VMS), 7.8. 1 ♂ p Vieremä Talaskangas Katajasuo (VMS), 23.9. 1 p Siilinjärvi Raasio (Jri), 6.10. 1 p Kuopio Karhonsaari (EB), 7.10. 1 ♂ lentänyt ikkunaan ja kuollut Siilinjär-

Kuva 1. Sarvi- ja suopöllön reviiirimäärät Pohjois-Savossa vuosina 1980–96. Näiden *Asio*-suvun pöllöjen kannat tuntuvat pitkässä ajassa hiukan kasvavan.

vi Kasurilanmäki (KRu), 17.10. 1 m Kuopio Kolmisoppi Euro-marketin kuusikko (AHa), 25.10. lentänyt ikkunaan Kuopio Kurkimäki (mus) ja 10.11. 1 ♀ p Nilsä Jyrkäsalo Kaurala (T. Rissanen/JRi). Syyshavaintojen runsaus viittaa vaellukseen.

Vanhoja tietoja: 20.6.1994 poikaspesä haavassa Sonkajärvi Jyrkkä Rasimäki (VMS) ja 28.6.1995 poikaspesä kelossa rämeellä Rautavaara Tiilikajärven koillispuolella (VMS).

Tunturikiuru *Eremophila alpestris* (1). Kaksi havaintoa: 30.4. 1 p Lapinlahti Nerkoo (USK) ja 18.10. 1 p Kuopio Siikaniemen lumenkaatoaika (HKo).

Törmäpääsky *Riparia riparia* (2C). Törmäpääskyistä kerätään pesimäyhdyskuntien sijainti- ja parimäärätietoja. Kesän 1996 ilmoitettut kohteet: NILSIÄ, Järvenpää Valkeisenkankaan sorakuoppa muutamia kymmeniä pareja (KRu ym.); SIILINJÄRVI, Raasio noin 30 paria (MU ym.) ja Siltasalmi muutamia kymmeniä pareja (MU) sekä SUONENJOKI, Lintiharju Kukkuran sorakuoppa noin 10 paria (TJa).

Tilhi *Bombicilla garrulus* (2A). Ei varsinaisesti pesimäaikaista havaintoja, mutta vielä toukokuun alkupuolella nähtiin mm. Kaavilla, Kiuruvedellä, Kuopiossa ja Siilinjärvellä parvia matkalla jonnekin (KRu, SRä). Tilhi on melko vähälukuinen kevätmuuttaja, mutta huhti–toukokuussa 1996 se esiintyi poikkeuksellisen runsaana mm. Kuopion seudulla.

Vanha havainto: 28.6.1995 useita p Rautavaara Tiilikan kansallispuisto (VMS).

Koskikara *Cinclus cinclus* (1). Havaintoja jaksoilta 1.1.–7.4. ja 25.10.–31.12. Talvehtimispaikkojen tiedot talvikatsauksessa.

Satakieli *Luscinia luscinia* (1). Ensimmäinen yksilö äänessä jo 8.5. Varkauden Lehtoniemessä (ALi). Laulajamäärät kunnittain: Juankoski 1 (MSr), Kuopio 4 (EB, PHu, ER), Maaninka 6 (ALä, AHa, VMV), Siilinjärvi 5 (ER, MU), Sonkajärvi 1 (USK) ja Varkaus 10 (OHu, ALi). Yhteismäärä 27 Ä on kolmanneksi vähiten kaudella 1980–96 (kuva 2), joten satakielikanta pysyy alamaissa. — ETELÄ-SAVON Joroisista 2 laulajaa (ALi, HRä).

Mustapäätasku *Saxicola torquata* (RK) (0/5/1). Yksi havain-

to: 4.5. 1 alalajin *maura* ♂ p Varkaus Pitkälänniemi (HKo, JKe, JaK).

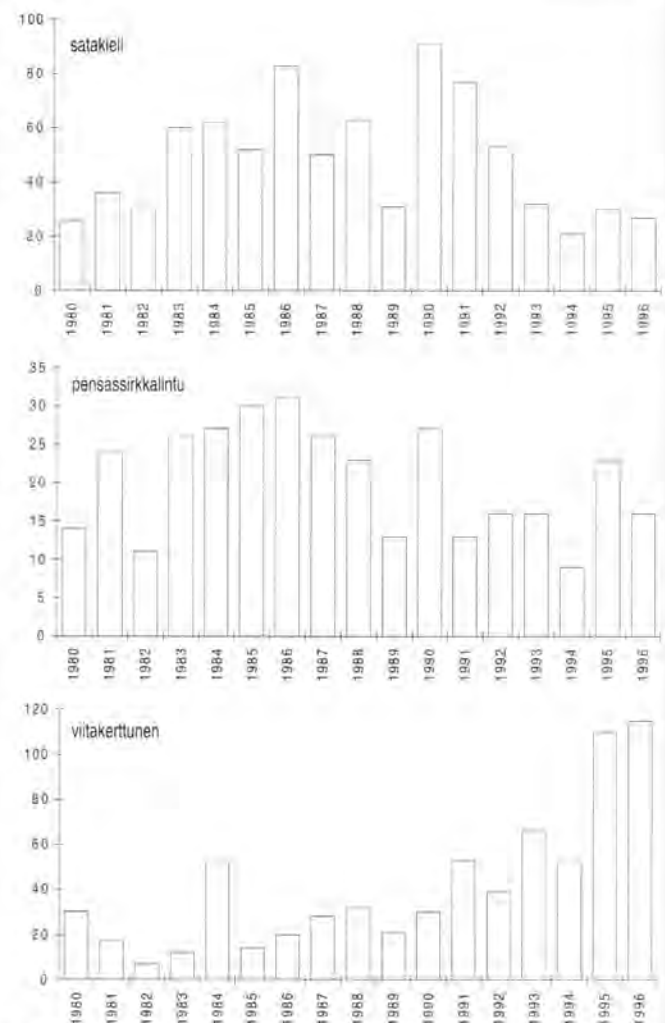
Sepelrastas *Turdus torquatus* (1) (8/15/1). Yksi havainto tyypillisimmältä havaintoajalta: 29.4. 1 ad ♂ p Varkaus Pitkälänniemi (T. Immonen, IMA). Havainto on AHK:n tarkastama, vaikka vuoden 1995 jälkeiset sepelrastashavainnot eivät enää vaadi tarkastusta.

Pensassirkkalintu *Locustella naevia* (1). Ensimmäinen yksilö kuultiin 31.5. Kuopion Ritisenlahdella (VU). Laulajamäärät kunnittain: Kaavi 2 (SRä, MSr), Kuopio 5 (HHö, IMA, ER ym.), Rautavaara 1 (MU ym.), Siilinjärvi 6 (KRu, MU), Tuusniemi 1 (ER) ja Varkaus 1 (ALi). Yhteismäärä 16 Ä on keskinkertaisen kesän tulos (kuva 2). — Pohjois-Savon ulkopuolelta: Joroinen 3 Ä (ALi).

Viitasirkkalintu *L. fluviatilis* (1). Yhteensä 6 laulajaa: 30.5. 1 Ä Varkaus Käärmeniemi (ALi), 6.6. 1 Ä Varkaus Lehtoniemen kärki (ALi), 11.–17.6. 1 Ä Kuopio Puutossalmi (AHa, JKe, ER, VU), 11.6. 1 Ä Leppävirta kirkonkylä (ER), 17.6. Nilsä Vuotjärvi 1 Ä (MSr) ja 20.6. 1 Ä Juankoski Västinniemi (MSr). — ETELÄ-SAVO, Joroinen: 13.6. 1 Ä Mutala, 24.6.–10.7. 1 Ä Iitosen eteläpuoli ja 10.7. 1 Ä Suotie–Honkatien risteys (ALi).

Viitakerkuttunen *Acrocephalus dumetorum* (1). Ensimmäinen yksilö kuultiin 25.5. Juankosken Pisankoskella (JVt). Laulajamäärät kunnittain: Juankoski 5 Ä (JVt), Kaavi 3 Ä (Kru, MU), Kiuruvesi 1 Ä (THä), Kuopio 23 Ä (EB, AHa, PHu ym.), Leppävirta 4 Ä (ALi, KSa), Maaninka 3 Ä (MU, VMV), Nilsä 3 Ä (ER, JRi), Rautalampi 2 Ä (Eka, MLI), Rautavaara 8 Ä (OHu, ALi, ER, KRu ym.), Siilinjärvi 39 Ä (ER, KRu, MU), Suonenjoki 1 Ä (JPY) ja Varkaus 23 Ä (OHu, ALi). Yhteismäärä 115 Ä on uusi ennätys, mutta vain hiukan enemmän kuin edellisessä kesänä (kuva 2). Pesintöjä todettiin vain Varkaudessa (ALi): 21.7. tavattiin Lutilassa kolme poikuetta ja yksi poikanen myös rengastettiin. — ETELÄ-SAVON Joroisista ilmoitettiin 28 Ä (OHu, ALi).

Luhtakerkuttunen *A. palustris* (1). Yhteensä 8 laulajaa: 4.–9.6. 1 Ä Kuopio Kotkankallio (EB, ER), 9.–11.6. 1 Ä Varkaus Käärmenie-

Kuva 2. Satakielen, pensassirkkalinnun ja viitakerkuttusen reviirimäärät Pohjois-Savossa 1980–1996. Viitakerkuttunen runsastuu ai-noana näistä kolmesta yleisimmästä yölaulajasta.

mi (OHu, ALi), 10.6. 1 Ä Varkaus Ruokolahti (OHu, ALi), 12.6.–14.7. 1 Ä Varkaus Lehtoniemen kärki (OHu, ALi), 27.6. 1 Ä Siilinjärvi Kasurila (MU), 28.6.–7.7. 1 Ä Kuopio Haminalahti (AHa, IMA), 28.6. 1 Ä Maaninka Kinnulanlahti (MU) ja 1.7. 1 Ä Leppävirta Paukarlahti (AHa, HKo, IMA). — ETELÄ-SAVO, Joroinen: 29.6. 1 Ä Kolma, 4.7. 1 Ä Kuvasi, 10.7. 1 Ä Mutala ja kesä 1 Ä rautatieasema (OHu, ALi, HRä).

Rytikerkuttunen *A. scirpaceus* (1). Havaintoja vain perinteisiltä paikoilta: 10.6. 2 Ä Varkaus Lehtoniemi (ER), 12.6. 1 Ä Varkaus Ruokolahti ja 3 Ä Varkaus Käärmeniemi (OHu, ALi), sekä 21.6. 1 Ä Maaninka Patalahti (VMV). Lehtoniemen linnut ovat samoja kuin jäljempänä mainitut yksilöt, joten yhteismäärä on Varkaudessa 4 Ä. Käärmeniemessä tavattiin 20.7. 2 p + poikue (ALi).

Rastaskerkuttunen *A. arundinace-*

us (A). Havaintoja vain Etelä-Savon puolelta Joroisista: 11.6. 1 Ä Iitonen (ALi) ja kesäkuu 1 Ä Katisenlahti (HRä). AHK tarkastaa vain Pohjois-Savon havainnot.

Pikkukultarinta *Hippolais caligata* (RK) (0/0/1). Uusi lintulaji, melko odotettukin Pohjois-Savolle: 15.–18.6. 1 Ä Leppävirta Tukiala (ALi, OHu ym.). Lintu oleskeli raviradan ympäristön pensaikkoituneella pakettipelloilla – lajityypillisessä elinympäristössä.

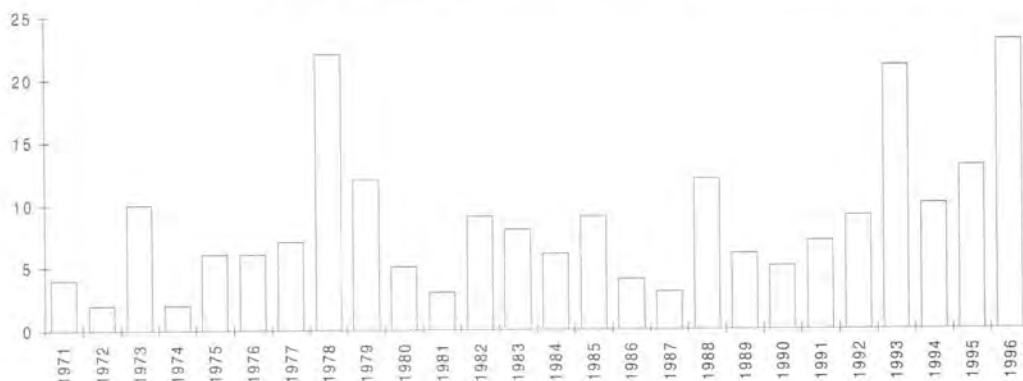
Kultarinta *H. icterina* (1). Neljä laulajaa: 12.6. 1 Ä Vesanto Harinkaa (ES), 18.6. 1 Ä Kuopio Linnanpelto (ER, VU ym.), 13.7. 1 Ä + 1 p Varkaus Lutilan hautausmaa (OHu, ALi) ja 13.7. 1 Ä Varkaus Lehtoniemi (ALi). Lisäksi Etelä-Savosta: kesä 1 Ä Joroinen veneranta (HRä).

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla* (1). Varhaisin laulaja kuultiin 5.6. Siilinjärven kirkonkylällä

(MU). Reviiirit kunnittain: Kuopio 3 (EB, Ima, ER), Leppävirta 2 (AHa, ALi, VU), Rautalampi 1 (MLi), Siilinjärvi 1 (MU), Suonenjoki 1 (JPY), Varkaus 5 (OHu, ALi), sekä Etelä-Savon Joroinen 7 (OHu, ALi). Yhteismäärä 13 reviiiriä (kaikki laulavia ♂♂) on Pohjois-Savon oloissa melko vähän. Pesintöjä ei varmistettu ja syyshavaintojakin tuli vain kaksi: 25.8. 1 ♀ p Kuopio Sorsasalo (Ima) ja 17.10. 1 ♀ p Varkaus Käärmeniemi (JKe, HKo, VU).

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides* (1). Kaikki havainnot: 4.6. 1 Å Juankoski Pisankoski (JVt), 4.6. 1 Å Siilinjärvi Raimmä Pettäisenmäki (MU), 6.6. 2 Å Siilinjärvi Soidinmäki ja 1 Å Siilinjärvi Jälänmäki (MU), 8.6. 1 Å Suonenjoki Kurkivuori (JPY), 8.6. 1 Å Rautavaara Ala-Keyritty (MPH, TMV), 11.6. 1 Å Kuopio Vuorilampi (Ima, ER), 12.6. 3 Å Pielavesi Pangenmäki (KRu), 13.6. 1 Å Kuopio Suuri-Majoinen (JPY, MU), 13.6. 2 Å Nilsia Pisa (MU), 18.6. 1 Å Kuopio Vanuvuori (JPY, MU), 20.6. 2 Å (JPY) ja 30.6. 1 Å (MLi) Suonenjoki Keurunmäki, 22.6. 1 Å Kuopio Puijo (AHa), 27.6. 1 Å Kuopio Laivonsaari (Ima, KRu), 28.6. 1 Å Kuopio Sorsasalo (ER), 1.7. 1 Å Kaavi Korppivuori (HHö, KSa), 8.7. 1 Å Leppävirta Sortonniemi (OHu) ja 24.7. 1 Å Rautalampi Etelä-Saikari (TJa). Yhteensä 23 laulajaa on ennätysellisen paljon (kuva 3) ja idänuunilintujen määrä näyttää viime vuosina lisääntyneen.

Kuva 3. Idänuunilinnun reviiirit vuosina 1971–1996 Pohjois-Savossa.

Hippiäisuunilintu *P. proregulus* (A) (0/1/1). Vasta toinen havainto Pohjois-Savosta: 1.10. 1 p Varkaus Pitkälänniemi (HKo, AHa). Ensimmäinen yksilö havaittiin täsmälleen seitsemän vuotta aikaisemmin samassa paikassa.

Pikkusieppo *Ficedula parva* (1). Esiintyminen jatkui runsaana, kaikki havainnot: 23.5. 1 (+2kv) ♂ p, Å Siilinjärvi kirkonkylä (A. & O. Liimatainen), 3.6. 1 (2kv) ♂ Å Rautavaara Pumpulikirkko (HHö), 10.–11.6. 1 (2kv) ♂ Å Kuopio Pilppa (JPY ym.), 10.–17.6. 1 (2kv) ♂ Å Kaavi Rauvantaipale Turulanvaara (KRu), 22.6. 1 Å Nilsia Loutteinen (JRI), 22.–23.6. 1 Å Rautalampi Etelä-Saikari (TJa) ja 4.7. 1 ♂ p + 1 ä, varoittelua ja ♂:lla ruokaa nokassa Suonenjoki Haavikkolehto (JPY). Viimeksi mainitussa paikassa aivan ilmeisesti pesittiin.

Lisähavainto edelliseltä vuodelta: 6.8.1995 1 ad ♂ p, Å Var-

kaus Pitkälänniemi (HKo, J. Ihanus).

Pyrstötiainen *Aegithalos caedatus* (2A). Pesintään viittaavat havainnot: 7.5. 2 p Nilsia Lehtomäki Kurkipuro (HHö), 14.5. 1 p Leppävirta Heinälampi (KRu), 21.5. 2 p Leppävirta Suurijärvi (OHu), 7.6. 1 kiert Leppävirta Pieni-Saamainen (KSa), 8.6. 1 p Rautavaara Ronkelinmäki (MPH, TMV) ja 13.7. a11 p + yksittäisiä pitkin kesää Juankoski Pisankoski (JVt).

Lapintiaisen *Parus cinctus* (1). Edellisyksyn vaelluksen jäänteitä alkuvuodesta: 27.11.1995 alkaen 2 p. joista toinen 21.1. ja toinen 17.3. asti Siilinjärvi Toivala metsäkoulu (J. Varis ym.) sekä 6.1. 1 p Juankoski Pelonniemi (ER, JRI). Pelonniemen linnun havaitsivat maallikot lintulaudallaan jo joulukuussa 1995, ja yksilö lienee käynyt ruokintapaikal-

la vielä ainoan ilmoitetun havaintopäivän jälkeenkin.

Kuusitiainen *P. ater* (2B, Ylä-Savo). Yksi reviiiriä kuuluttanut yksilö Ylä-Savosta: 8.6. 1 Å Rautavaara Paljakka (PPY, KRu, MU).

Sinitiaisen *P. caeruleus* (2B, Rvr/Son/Vie). Rautavaaran polkupyöräpinnaarallissa useita havaintoja: mm. Nurmeslahti, Angervikko, Nikinmäki, kirkonkylä, Keyritty-järven eteläpää, Rasimäki ja Pajulehto (ks. Ruokolainen 1996b).

Pähkinänakkeli *Sitta europaea* (1). Edellisyksyn suurvaellus tuotti runsaasti havaintoja vielä tammi–huhtikuulta (ks. myöhemmin laadittava erillinen katsaus). Huhtikuuta myöhemmät havainnot: 1.5. 1 p Rautalampi Säynätsalmi (T. E. Mannila/TJa), 8.6. pesivä pari kanto ruokaa pönttöön Rautavaara kirkonkylä (MPH, TMV ym.), 12.6. emot + 4 pull r Kuopio Kaislastenlahti (ER), kesäkuu muurattu pesäkolle, jolla emot olivat pyörineet. Kaavi Kortteiskylä Lipassaari (maallikot / E. Hohtola, JTo), syyskuun alku–lokakuu 2 p Leppävirta Suvasvesi Honkasaari (maallikko/MU), syyskuu 1 p Pielavesi kirkonkylä (KRt), 20.9. 1 p Tuusniemi Kaavinjärvi Saunaniemi (JTU), 14.10. 1 p Kuopio Itkonniemi (PLi), 1.12. 2 p (KRu) ja 6.12. 1 p (JPY, PPY, P. Tolvanen) Kuopio Kylmälahti, 6.12. 1 tiaisparvessa Rautalampi Hanhitaipale (E. Vesänen ym.) ja 6.12. 1 p Kuopio Kaislastenlahti (HHö, JPt, K. Helppi). Yhteensä siis vähintään kolme pesintää tai pesinnänyritystä, ja lisäksi Rautalammin Etelä-Saikarilla vielä 23.4. pari tarkasteli innokkaasti koloja (TJa). Luultavasti pesintöjä oli enemmänkin.

Pähkinänakkelin poikanen Kuopion Kaislastenlahdessa. Kaikkiaan kesällä 1996 varmistui kolmen nakkeli-parin pesintä tai pesinnänyritys. © Eelis Rissanen

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus* (1). Kaikki havainnot: 5.6. 1 Ä Kuopio Savuniemi (Kru), 10.6. 1 Ä Leppävirta Riuttaniemi (KSa), 13.6. 2 Ä (IMa) ja 15.6. 1 Ä (AHa, VU) Leppävirta Konnus, 18.6. 1 Ä Kuopio Karhonsaari, oli pari päivää aiemmin Vaajasalon puolella (HHö), 2.7. 1 Ä Kuopio Särkiniemi Sammalniemi (PHu), 9.7. 1 Ä Leppävirta Sorsavesi Lapinsalmi (HHa) ja 9.7. 1 Ä Rautalampi Etelä-Saikari (K. Jalkanen/TJa). Yhteensä 9 reviiä.

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio* (2B). Laji on meillä varsin harvalukuinen ja siksi siitä kerätään reviihävainnot: 8.6. 1 ♂ p Vesanto Iso-Sääksjärvi (AHa), 8.6. 1 ♂ p Rautavaara Matolaminkangas (OHu, ALi), 23.6. 1 ♂ p Sonkajärvi Ahomäki (JPY) ja 12.7. 1 ♂ p Maaninka Iso Lapinjärvi (Jri, MU).

Isolepinkäinen *L. excubitor* (2A). Ainoat pesimäaikaiset tiedot: 8.6. 1 p Rautavaara Matalasuo (OHu, ALi) ja 16.6. 2 ad + 2 juv p Suonenjoki Kolunpohja (TJa).

Kuukkeli *Perisoreus infaustus* (1). Kaikki havainnot: 20.1. 1 p Rautavaara Ylä-Keyrity Pohjois-Jokilampi (USk), 18.2. 3 p Pielavesi Heinämäki Kukkola (PLi, ER), talvi -96 1 yks. museokoelmiin Rautavaara (mus), 10.3. 2-3 p Kaavi Rauvantaipale Turulanvaara (JTU), 25.3. 1 p Kaavi Kaatranen (PRä), 16.4. 2 p (KSa), 22.9. 1 p (K. Savola) ja 23.10. 3 p (HHö, KSa, R. Ihanola ym.) Rautavaara Pumpulikkirkko, 21.6. 1 p, tuli ihmettelemään varoittelevaa kanahaukkaa Kiuruvesi Herukkämäki (THä), 25.7. ja 1.8. ääntä Vieremä Talaskangas Pikkulampien alue (VMS), 2.8. ääntä Vieremä Talaskangas Valkeisuo (VMS), 3.8. 1 p Vieremä Talaskangas Hirvikangas (VMS), 6.8. ääntä Sonkajärvi Iso-Talas ja ääntä Vieremä Pieni Naimalampi (VMS), 14.10. 3-4 p Rautavaara Raakunmäki (HHö, K. Savola), 17.11. 2 p (TF, AHa, IMA, VU) ja 6.12. 1 p (AHa, JKe, IMA ym.) Suonenjoki Heikinjärvi, ja 6.12. 1 p Leppävirta Niinimäki (JaK, HKo ym.).

Vanha tieto: 17.9.1994 a4 p Vieremä Talaskangas "keskusristeys" (VMS).

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes* (1). Alkuvuoden (I-IV) havainnot julkaistaan myöhemmin tehtävässä erikoiskatsauksessa syksyn 1995 vaelluksesta. Yk-

silömäärät touko-joulukuulta: V 1, VI 3, VII 5, VIII 69, IX 11, X 4, XI 4 ja XII 1. Vilkkainta hakien liikehdintä oli siis normaaliin tapaan elokuussa. Pesimäaikaiset tiedot vielä erikseen: 31.5. 1 p (R. Rajamäki/KRu) ja 18.6. 1 ä (JPY, MU) Kuopio Vanuvuori, 8.6. 1 p sembroidissa Rautavaara kirkonkylä (PPY, KRu, MU) ja 14.6. 1 lennossa W Siilinjärvi Jälä (JPY).

Naakka *Corvus monedula* (2A). Pesimäaikaisia tietoja: 23.4. alkoi pesiä haapakelossa Sonkajärvi Pikku Lappi (USk), 11.5. 1 m SW Siilinjärvi Raasio (MU), 14.5. 1 p Leppävirta Saijanlahti (HHö, KRu) ja kesä-heinäkuu enimmäkseen a10 p Kuopio ruutukaava-alue (JPY). Kuopion naakkakan- ta lieene vakiintunut muutama pariin.

Nokivaris *C. corone corone* (1) (0/0/1). Variesen läntistä rotua edustava yksilö eli "nokivaris" huomattiin 13.4. Kuopion musiikkikeskuksella (EB). Yksilö pyöri ydinkeskustassa läpi kesän loppusyksyyn saakka. Nokivarista ei ole aiemmin tavattu Pohjois-Savossa.

Korppi *C. corax* (2B). Pesimäaikaiset tiedot: 5.4. 2 kieppumas- sa ilmeisesti soidinta Maaninka Repomäki (KRu), 24.5. 1 p Pielavesi Hirvikylä Tommonlampi (MPH), 31.5. 1 lentävä Pielavesi Penttilänlahti (KRu), 31.5. 1 ä Keitele Hoikkasuo - Räsyesuo (KRu), 4.6. 2 ad + 3 isoa poikasta puupesällä Lapinlahti Kuikkasuo (KRu), 8.6. 1 ä Rautavaara Alanen (PPY, KRu, MU), 8.6. 1 p Rautavaara Rasinmäki (OHu, ALi), 13.6. 2 p Rautavaara Ala-Tiilikan Suurisuo (MPH), 20.6. 1 p Sonkajärvi Kiltuanjärvi (JPY, KRu), 23.6. 1 p Sonkajärvi Kilposuo (JPY, KRu), 23.6. 1 ä Sonkajärvi Suurisuo (JPY, KRu), 24.6. 1 ä Sonkajärvi Rasinmäki (JPY, KRu) ja 2.7. poikue Sonkajärvi Tavisuo (THE).

Pikkuvarpunen *Passer montanus* (1). Varkauden ulkopuoliset havainnot: 1.1. 2 p Suonenjoki keskusta (HHa, ER), helmi-toukokuu 1 p Kuopio Kallanranta (HHö), huhtikuun puolivälistä alkaen 2 p, rakensivat pesää vanhaan harakanpesään Maaninka kirkonkylä (PRu), 26.4. 2 p Siilinjärvi Räisälä (ER), läpi toukokuun 2 p Siilinjärvi kirkonkylä myllyn lähieteenot (A. & O. Liimatainen), 16.-18.8. ja 24.8. 1 p Rautalampi Etelä-Saikari (TJa),

Nokivaris ilmestyi Kuopion keskustaan huhtikuussa 1996 ja oleskeli ruutukaava-alueella ainakin loppusyksyyn asti, mahdollisesti seuraavan talvenkin. © Juha Poutanen

3.11. 2 p Kuopio Kettulanlahti (L. Kärenlampi), 3.-15.12. 1 p Kuopio Heinälammirinteen kaato- paikka (JKe, IMA, JPY ym.) ja 26.12. 1 p Kuopio Päiväranta (AHa, JKe).

Varkauden vakiintuneilta esiintymispaikoilta ilmoitettiin mm. 19.1. 1 p (IMA), 22.2. noin 15 p (ER, Jri), 16.5. 4 p (ER), 17.8. 10 p (ER), 17.10. us. p (VU ym.) Lehtoniemi, 6.12. noin 10 p (JaK ym.) ja 7.12. noin 7 p (JPY, KRu) Kommila. Lisäksi nähtiin kaksi varpusen ja pikkuvarpusen ristey- mää *P. domesticus x montanus*: 10.1. 1 p Kuopio Päiväranta (HHö) ja tammi-helmikuu 1 p Häyriälä (OHu).

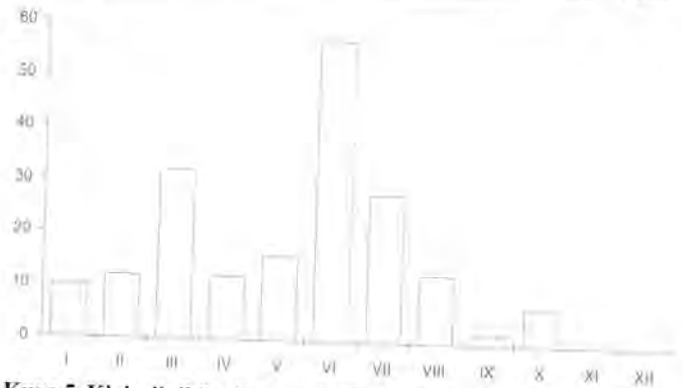
Tikli *Carduelis carduelis* (2A). Pesintään viittaavia havaintoja: 1.5. 2 p Varkaus Häyriälä (OHu), 8.5. 2 p Varkaus Lehtoniemi (OHu), 22.5. 1 Ä Varkaus Käärmeniemi (OHu), 11.6. 1 Ä Varkaus Parsiusmäki (OHu) ja 25.6.-12.7. 1 Ä Kuopio Piispanpuisto-Snellmaninpuisto alueella (HHö, KRu).

Hemppo *C. cannabina* (2A). Pesintään viittavia havaintoja: 8.5. 1 Ä Varkaus Pitkälänniemi (OHu), 20.5. 1 Ä Varkaus Häyriälä (OHu), 21.-25.5. 1 ä (ER) ja

16.6. 1 kiert (MU) Siilinjärvi Räisälä, 22.5. 1 ♂ ♀ p ja 13.7. 1 p Varkaus Käärmeniemi jätevedenpuhdistamo (OHu), 5.-6.6. 1 Ä Siilinjärvi Kasurila (MU), 10.6. 2 ♂ 1 ♀ p ja 1 ♂ ♀ heinäkuulle asti Varkaus Varkauden Portti (OHu, ALi), 11.6. 1 kiert ja 20.6. 2 p Siilinjärvi Ahmon pellot (MU) ja 30.6. 1 Ä Varkaus rautatieasema (ALi). Eli havaintoja vain perinteisiltä esiintymispaikoilta. — Etelä-Savo: 21.5. 1 Ä Joroinen Katisenlahti (OHu).

Vuorihemppo *C. flavirostris* (A) (1/14/2). 24.2.-3.3. 2 p Siilinjärvi Kasurila (HKO, J. Ihanus, IMA). Linnut oleskelivat samassa puimatta jääneessä rypsiellossa kuin lajitoverinsa joulukuussa 1995.

Tundraurpiainen *C. hornemanni* (1). Kaikki havainnot: 1.1. 2 p (AHa ym.), 2.1. 3 p (OHu), 6.1. 2 p (PLi), 13.1. 2 p (ER) ja 25.2. 1 p (IMA) Varkaus Käärmeniemi, 4.1. 2 p Siilinjärvi Kasurilanmäki (KRu), 6.1. 1 p Nilsä Ranta-Sänkimäki (ER, Jri), 6.1. a8 p rypsiellossa Siilinjärvi Luvelah- ti (MU), 10.1. 2 p Kuopio Mänistö (HHö), 13.1. 2 p Kuopio Niirala (HHö), 14.1. 2 p Kuopio Savuniemi (KRu, MU), 26.-27.1.

Kuva 5. Kirjosiiplikäpylinnun yksilömäärät kuukausittain Pohjois-Savossa. Havaintojen vähentymistä pesimäaikaan huhti–toukokuussa selittää se, että pesivät yksilöt olivat tuolloin hajallaan ja vaikeammin havaittavissa.

Nokkavarpunen *Coccothraustes coccothraustes* (1). Varsin runsas esiintyminen, kaikki havainnot: 2.1. 1 p Kuopio Puijonlaakso (HHa), 9.1. 4 p (IMa), 10.1. 11 p (ER), 14.1. 22 p (IMa), 19.1. 1 p (AHa, IMa), 21.1. a5 p (HHö, KRu), 18.2. 14 p (AHa, JKe, IMa), 22.2. 32 p (Jri, ER), 17.3. 36 p (AHa, JKe, IMa) ja 31.3. 18 p (AHa) Kuopio Haminalahti, 14.1. 1 p Kuopio Huuhanmäki (TF, HKo), 29.1. 1 lentänyt ikkunaan, kuollut Kuopio Niirala (R. Keränen/mus), 6.4. 1 p, 30.4. 1 p, 1.5. vähintään 5 p, 2.5. 3 p, 3.–4.5. 2 p ja 5.–9.5. ääntä Kuopio Särkiniemi Sammallahti (PHu), 15.–24.4. 1 p Varkaus Lehtoniemi (OHu), 21.4. 1 p Siilinjärvi Kasurila (M. Martikainen/MU), toukokuun puoliväli 1 p Siilinjärvi Pikku-Miettilä (N. Puurunen/MU), 6.10. 1 p Kuopio Linnanpeltö (HKO) ja 10.12. 1 p Kuopio Jynkkä retkeilymaja (Jpt). Nokkavarpuet tuntuvat keskittyvän vuodesta toiseen Kuopioon.

Pikkusirkku *Emberiza pusilla* (A) (1/1/1). Yksi havainto: 4.–21.6. 1 ♂ p Vesanto Iso-Sääksjärvi (RPa ym.), Pohjois-Savon ensimmäinen revierille asettunut pikkusirkku, joka lauloi lintujärven rantaan rajoittuvalla ojitetulla, osittain hakatulla rämeellä.

Kultasirkku *E. aureola* (A). Esiintyminen perinteisellä paikalla: 11.6.–12.7. 1 ad ♂ + 1 ♀ p, pesälöyty Siilinjärvi Aappola (MU ym.). Koiras lauloi aktiivisesti 11.–18.6. ja vaihtoisemmin tämän jälkeen. Pesä, jossa oli 4 noin 1–2 vrk:n ikäistä poikasta + 1 muna löytyi 26.6., mutta tuhoutui myöhemmin. Koko kesänä ♀ nähtiin vain 26.6., jolloin se varoitelti aggressiivisesti pesällään.

Liito-orava *Pteromys volans* (1). Kaikki havainnot: palasi kevääl-

lä paikalle, jolla aiemmin ollut ja pesinyt 1970-luvulta vuoteen 1991 asti, Nilsia kirkonkylä Pieni-Kankaisten ranta (S. Asikainen/ES) ja 24.5. 1 p Maaninka Lapinjärvet Vesajoen eteläpuoleiset metsiköt (koord: 70014:5226) (AHa, JKe).

Kirjallisuus

- Lindroos, T. 1997:** Rariteettikomitean hyväksymät havainnot vuodelta 1996. – Linnut 32(6):18–30.
- Ohtonen, M. & Pöyhönen, M. 1997:** Invaasioiden värittämiä harvinaisuusyhteyksiä 1996. – Linnut 33(1):32–37.
- Pöyhönen, M. 1997:** Lintusyys 1996. – Linnut 32(6):32–41.
- Ruokolainen, K. 1996a:** Pulinaa punasotkasta. – Siivekäs 17(2):27.
- Ruokolainen, K. 1996b:** Rautavaaran polkupyöräpinaralli 7.–8. 6. 1996. – Siivekäs 17(1):34–37.
- Ruokolainen, K. 1998:** Amerikanhaapana ensi kertaa Pohjois-Savossa. – Siivekäs 19(1):31.
- Saurola, P. 1997:** Suomen sääksit 1997. – Linnut-vuosikirja 1997:7–9.

Liito-orava. © Aarne Hagman

Kuva 4. Kartta kirjosiiplikäpylintujen esiintymisestä Pohjois-Savossa vuonna 1996. Pieni ympyrä = yksittäishavainto (1–2 yks.), keskikokoinen ympyrä = useampia havaintoja tai useita yksilöitä samalta alueelta. Raasion ja Mustin lukuisat havainnot on yhdistetty isoksi ympyräksi.

1 p Siilinjärvi Räisälä (MU), 3.2. 1 p Sonkajärvi Suolahti (USK), 11.2. 2 p Tuusniemi Kankaismäki (ER, PLi), 21.10. 2 p (OHu) ja 17.11. 1 p (TF, AHa, VU) Varkaus Käärmeniemi, 24.11. 3 p (ER, IMa) ja 6.12. 4 p (ER ym.) Kuopio Heinälammintien kaato-paikka, joulukuun ajan 3 p Varkaus Käärmeniemi (OHu, monet), 2.12. 2 p (KRu) ja 6.12. 2 p (MPH ym.) Kuopio Silmäsuu, 21.–25.12. 1 p Siilinjärvi Räisälä (MU) ja 28.12. 1 p Kuopio Sorasalo Savon Sellu (Jri). Lisäksi kommentti päivätty 28.1. Varkaudessa: "tuntuu olevan tänä talvena suunnilleen yhtä yleinen kuin urpiainen" (ALi).

Kirjosiiplikäpylintu *Loxia leucoptera* (1). Erittäin runsas esiintyminen ja luultavasti maakunnan kuusikoissa pesi ainakin useita satoja, jos ei muutamia tuhansia, kirjosiiplikäpylintupareja. Eniten havaintoja ilmoitettiin vyöhykkeeltä, joka ulottuu Vieremältä Sonkajärven, Rautavaaran ja Nilsian kautta Siilinjärvelle ja Kuopioon (kuva 4). Myös muualta (Kiuruvesi, Pielavesi, Maaninka, Juankoski ja Kaavi) tuli yksittäishavaintoja, mutta joillakin alueil-

la havainnoitsijoiden vähyys ja ehkä lajin tunnistusvaikeudetkin ovat voineet vaikuttaa havaintomääriin. Toisaalta Varkauden-Leppävirran alueelta ei tullut yhtään havaintoa, vaikka siellä havainnoidaan kohtuullisen paljon ja alueen lintuharrastajat tuntevat kirjosiiplikäpylinnut.

Havaintojen jakautuminen niin, että pesimäaikaan huhti–toukokuussa lintuja nähtiin vähemmän kuin maaliskuussa (kuva 5), tukee käsitystä, että kirjosiiplikäpylinnut pesivät tuolloin. Vastaavasti kesäkuinen havaintopiikki taas indikoi poikueiden lähtöä pesistä. Myös pesintään viittavia havaintoja saatiin useita.

Yksi edellisvuotinen tieto: 12.8.1995 1 juv p Kuopio Kello-niemi (HKO).

Isokäpylintu *L. pytyopsittacus* (1). Kaikki havainnot: 7.1. 2 p Siilinjärvi Pöljä (AHa, JKe, IMa), 6.–13.1. 1 ♂ p Kuopio Puijo (PLi, ER), 18.1. 2 p Kuopio Itkonniemi (HKO), 18.5. 1 ♀ p Kuopio Haminalahti (IMa), 24.5. 1 ♂ ♀ p Rautavaara Joutenus (HHö, KSA) ja 21.10. 1 ♂ ♀ p Nilsia Ranta-Sänkimäki (Jri).

Aloitetaanpa alkuvuodesta. Kottaraisia talvehtii Pohjois-Savossa satunnaisesti, erityisesti kuitenkin runsaan pihlajanmarjasadon sattuessa. Talvella 1995/96 marjoja oli runsaasti. Tammikuussa 1996 kottaraisia tavattiin Varkaudessa ja Kuopiossa: tammikuun ajan 1 p Varkaus Käärmeniemi-Lehtoniemi (OHu, ALi) ja 1.–9.1. 2 p Kuopio Maljalahti (AHa, HHö, IMa). Helmikuulta ei ilmoitettu havaintoja, mutta maaliskuussa Kuopiossa nähtiin taas 16.3. 1 p Likolahdessa (PLi) ja 18.3. 1 p Kuopionlahdella (ES). Kysymyksessä saattoi olla jopa sama Kuopiossa talvehtinut yksilö.

Myös tammikuulta 1997 saatiin yksi havainto: 25.1. 1 p Kuopio tori (JPT).

Kevätmuutto

Kottaraisten kevätmuutto alkaa tunnetusti viimeistään huhtikuun alussa. Ensisaapujat on tilastoitu vuosina 1965–95 useimmiten maaliskuun puolella (4.3.–22.3.–4.4./31, Rissanen & Ruokolainen 1997). Tosin aina ei ole helppo arvata, onko ensimmäinen kottarainen muuttaja vai ei. Varmuuteen maaliskuun havaintojen osalta ei päästä vuonna 1996:kaan.

Huhtikuun alussa tilanne on jo toinen. Silloin kottaraisia ilmestyy enemmän ja havaintomäärät kasvavat nopeasti (kuva 1). Kevään 1996 ensimmäiset yksilöt tavattiin seuraavasti: 7.4. 2 p (TJa) ja 8.4. 5 p Rautalampi Savon Taimen (VU ym.) sekä 8.4. 2(2a) m Kuopio Kelloniemi (EB). Havaintomäärät olivat huipussaan 16.–25.4. Enimmillään nähtiin 13.4. a14 p (MU) ja 19.4. a45 p (JaK, KRu) Siilinjärven Keskimmäisen kaatopaikalla, 19.4. 20(3a) p Maaningan Mustavirralla (JaK, KRu) sekä 20.4. 14(3a) m Siilinjärven Ahmon pelloilla (KRu, MU). Kuikkaverkon havaintojen perusteella kevään 1997 kottaraismuutto oli hiukan aikaisempi kuin edellisen kevään (kuva 1). Tosin tällaisessa satunnaisesti kerätyssä aineistossa otos ei ole yhtä systemaattinen, minkä voi ehkä kuvaajan muodonkin perusteella aavistaa. Myös yksilömäärät jäivät keväällä 1997 pienemmiksi.

Kevään 1997 ensimmäinen kottarainen oli 31.3. 1 m W Varkauden Lehtoniemessä (AHa, JKe, HKo), seuraavat yksilöt 5.4. 1 p Kuopion Jänneniemellä (VU) ja 5.4. a5 kiert Siilinjärven Keskimmäisen kaatopaikalla (ALä). Huhtikuun suurimmissa parvissa nähtiin 10.4. a20 p Kuopion Jänneniemellä (PSa) ja 12.4. 40 p Siilinjärven Keskimmäisen kaatopaikalla (JRI).

Pesimäpuuhat

Koska kottaraisparvien muutto näyttää olevan melko nopeasti ohi, ja linnut tule-

Pohjois-Savon kottarauskannoissa on tapahtunut viimeisen 150 vuoden aikana melkoisia heilahduksia ja viime vuosikymmeninä laji on vähentynyt meillä vinhaa vauhtia (Ruokolainen & Hartikainen 1999). Sen tähden halusin dokumentoida kottaraistilanteen Pohjois-Savossa vuonna 1996. Pyysin lintuyhdistyksen jäseniä kirjaan ylös kaikki kottaraishavainnot. Tulos oli odotettu sikäli, että vain muutamat havainnoijat innostuivat keräämään tietonsa talteen. Tämä ei kuitenkaan romuttanut tietojen keruuta, vaan jonkinlainen yleiskuva lajin esiintymisestä saatiin. Suurimman loven ilmoittamattomuus lienee tehnyt kevät- ja pesimäaikaisiin havaintoihin. Olen lisännyt aineistoon myös Kuikkaverkossa (sähköpostiverkko) vuonna 1997 ilmoitetut tiedot kottaraisista.

vat varsin nopeasti pesimäpaikoilleen, tulkitsen noin 20.4. jälkeen nähtyjen lintujen antavan jo vahvoja viitteitä pesinnästä jossakin havaintopaikan lähistöllä. Tokihan on mahdollista, että joukossa on myös havaintoja joistakin pohjoisemmaksi matkaavista muuttajista, mutta luulen, ettei sellaisia nykyään enää ole kovin paljon eikä niiden osuus yksilömäärästä voi täten olla kovin suuri.

Vuonna 1996 ensimmäiset tiedot pesimäpuuhista tulivatkin jo huhtikuulta: 14.4. tavattiin 2 p pöntöllä Nilsin Hanhisalmella (JRI), 21.4. 4 p pesäpöntöillään Maaningan Lapinjärvellä (ALä) ja 22.4. 2 p pesänteossa Kuopion Väinölänniemel-

lä (ALä, MTi). Huhtikuun lopun ja toukoheinäkuun havaintojen perusteella varmistuneet tai havaintotulkinnan perusteella mahdolliset pesimäpaikat on merkitty karttaan. Useimmilla kohteilla pesi korkeintaan 1–2 paria. Yhtään suurta yhdyskuntaa ei tavattu, mutta saattaa olla, että muutamilla paikoilla (Nilsin Hanhisalmi, Kuopion Keskimmäinen, Maaningan Lapinjärvi ja Siilinjärven Keskimmäinen) parimäärä saattoi olla enemmänkin kuin kaksi, ei kuitenkaan yhdellä paikalla, vaan hajallaan useammilla pesimäkoiloilla.

Varsinaisia pesimäbiologisia tietoja ilmoitettiin vähän. Ruokaa kantavia yksilöitä nähtiin 2.6. Siilinjärven–Maaningan

Kus on kottarainen?

Kottarauskyselyn tuloksia

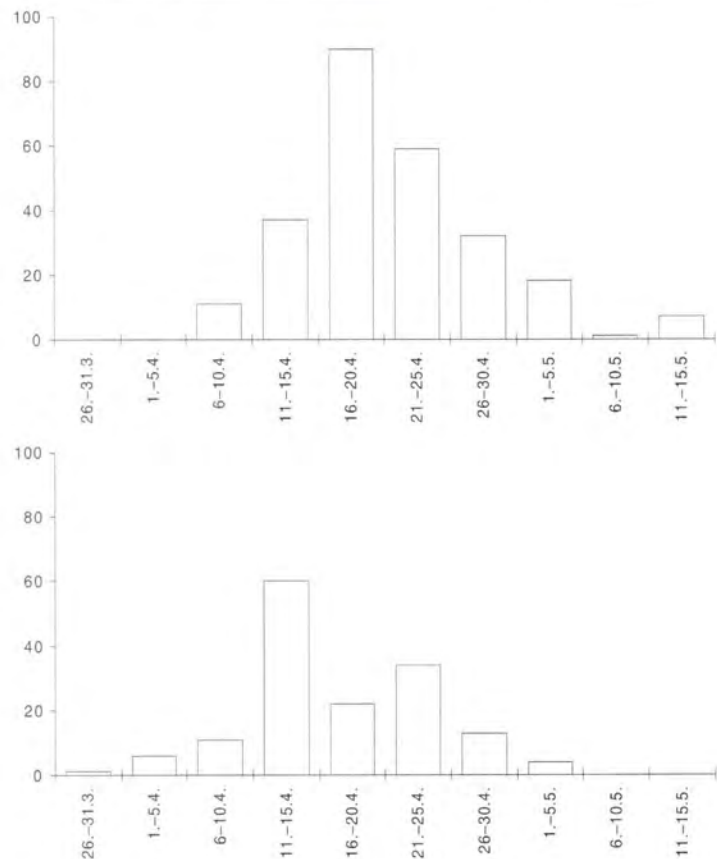
Kalle Ruokolainen

Keskimmäisellä (MU). Poikueita mainittiin oikeastaan vain Siilinjärven Aapolasta, jossa oli sekä 18.6. että 20.6. 2 ad + 5 juv p (MU). Nuoria (juv) yksilöitä ilmoitettiin heinäkuulta myös Siilinjärven Ahmon pelloilta (MU) ja Kuopion Sotkanniemestä (JaK, HKo, IMa).

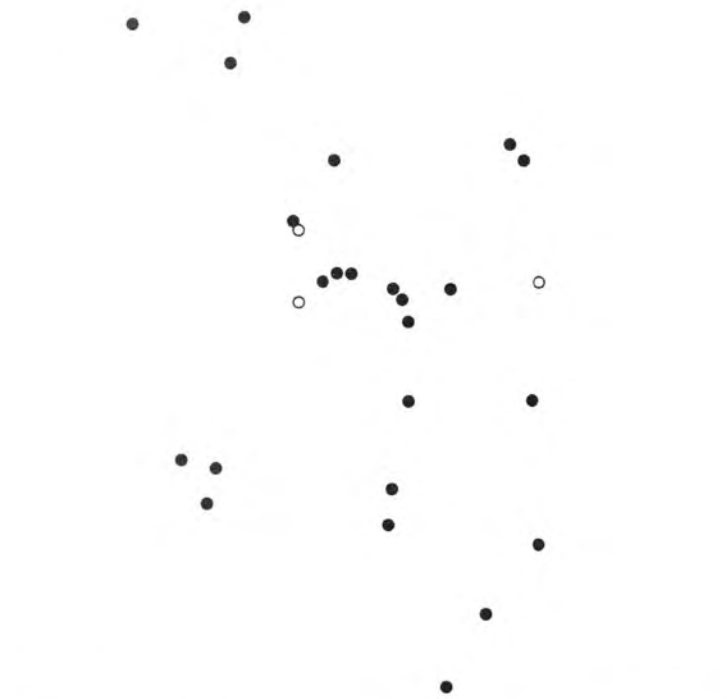
Syysmuutto

Kottaraisten syysmuutto alkaa yleensä kerääntymisellä suurehkoihin parviin jo heinäkuulta alkaen. Vuonna 1996 ensimmäiset pikkukerääntymät olivat 12.7. a12 p Maaninka Lapinjärvet (JRi, MU) ja 23.7. 12 kiert Maanika Keskisaari (EB). Elokuussa tavattiin jo vähän suurempia parvia: 17.8. a20 p Lapinlahti Keskimmäinen (ALä) ja 18.8. a25 p Rautalampi Etelä-Saikari (TJa). Syyskuussa parvikoot olivat suurimmillaan ja Maaningalla päästiin jo varsin komeisiin lukuihin: 13.9. noin 60 p Maaninka Mustavirta (JaK, HKo), 22.9. noin 30 p Rautalampi Savon Taimen (KRu), 29.9. a100 p Maaninka Lapinjärvet Vesajoki (JRi, KRu, MU) ja enimmäkseen 29.9. a600 p Maaninka Tavinniemi (JRi, KRu, MU).

Lokakuussa tavattiin enää kolme yksilöä: 3.10. yksi jo jonkin aikaa sitten ka-

Kuva 1. Kottaraisten yksilömäärien jakautuminen viiden vuorokauden jaksoihin kevätmuuton 1996 (ylempi) ja 1997 (alempi) aikana.

Kartta. Kottaraisten varmat ja mahdolliset pesimäpaikat Pohjois-Savossa 1996 (mustat ympyrät) sekä täydennystiedot kesältä 1997 (avoimet ympyrät).

tiskaan kuollut lintu Kiuruveden Luupuvvedellä (KRu) ja 19.10. 2 m E Kuopion Puutosalmella (MU ym.). Marraskuulta saatiin yksittäishavainnot 23.11. Suonenjoen Kruununsillalta (AHa ym.), 9.11. ja 24.11. Kuopion Heinälamminteen kaatopaikalta (AHA, IMA, ER ym.) ja 23.11.–6.12. Kuopion Linnanlahdelta (HKO ym.). Joulukuussa tavattiin vielä kaksi muutakin yksilöä: 6.–8.12. 1 p Varkaus Käärmeniemi (OHu ym.) ja 15.12. 1 p Siilinjärvi Kasurila (IMA).

Syksyltä 1997 saatiin useita kerääntymätietoja täydentäviä havaintoja: 4.8. a90 p Viemä Savikylä (KRu), 31.8. 27 p Iisalmi Kihlovirta (JYI, MNI), 7.9. a150 p Maaninka Patajärvi (ALä), 7.9. a600 p Maaninka Halola (ALä), 13.9. a350 p Maaninka Tavinniemi (AHA, HKO), 14.9. 25 p Kuopio Keskimäinen (AHA), 11.10. 45 p Siilinjärvi Keskimäinen (KRu, MU) ja 16.10. 40 p Siilinjärvi Vehkasuo (ER, JRI, MU). Myös vuoden 1997 viimeiset kottaraiset pyörivät vielä joulukuussa Kuopiossa: 2.12. 1 p Saarijärvi (HKO) ja 7.12. 1 m Linnanpelto (ALä).

Loppupäätelmiä

Vaikka kysely ei ollutkaan täydellisen onnistunut, kertoi se kuitenkin Pohjois-Savossa elävän vielä kosolti kottaraisia – joskin vaikea sitä on toisinaan uskoa. Pesiviä pareja ei liene enää enempää kuin joitakin kymmeniä kuntaa kohti. Luultavasti kanta on elinvoimaisin Maaningalla ja Ylä-Savossa. Maaningalle kottaraisia kertynee laajalta alueelta, kunnan oma kanta ei riittäne tuottamaan 600 yksilön parvia. Arvaukseni Pohjois-Savon pesiväksi kottarauskannaksi vuosina 1996–97 on noin 500–1000 paria, siitäkin kertyisi jo keskimäärin 20–40 paria kuntaa kohti.

Kiitokset seuraaville havainnoijille: Erkki Björk, Timo Filippoff, Mika-Petri Harju, Aimo Hartikainen, Harri Hölttä, Osmo Huupponen, Timo Immonen, Tuomo Jalkanen, Jaakko Kettunen, Jarkko

Koskela, Heikki Kotilainen, Paavo Liimatta, Antero Lindholm, Asta Lähdesmäki, Ilkka Markkanen Markku Niiranen, Allan Nyssönen, Juha Poutanen, Jyrki Pynnönen, Eino Repo, Eelis Rissanen, Juhani Rissanen, Kalle Ruokolainen, Petri Sallinen, Eino Savolainen, Mikko Tikanoja, Markku Ukonen, Visa Uusipaikka, Tuula-Mari Välimäki, Juha Väättäinen ja Jarmo Yliuoma

Kirjallisuus

- Rissanen, E. & Ruokolainen, K. 1997: Muuttolintujen saapuminen Pohjois-Savoon vuosina 1965–95. – *Siivekäs* 18:4–12.
- Ruokolainen, K. & Hartikainen, A. 1999: Kottarainen. – Teoksessa: Ruokolainen, K. & Kauppinen, J. (toim.) 1999: Kuopion ja Pohjois-Savon Linnusto. Painossa. Kuopion luonnontieteellisen museon julkaisu 5.

AHK kaipaa ilmoituksia harvinaisuuksista

Alla perusohjeita alueharvinaisuuksista täytettävien havaintolomakkeiden tekoon ja luettelo lajeista, jotka on luokiteltu alueellisesti harvinaisuuksiksi.

– Kaavake pitäisi tehdä heti havainnon jälkeen, tällöin asiat ovat parhaiten mielessä ja täyttö on vaivatonta.

– Ilmoitus on syytä tehdä kaavakkeelle tai ainakin ilmoituksessa pitää kertoa ne asiat, jotka kaavakkeella kysytään.

– Kaavakkeen täyttäminen on JÄRKEVÄÄ jo itsensäkin kannalta, silloin tulee kerrattua havaitut tuntomerkit ja havainto varmistuu omassakin tajunnassa.

– Yleensä lomakkeen täyttää linnun löytäjä.

Lomakkeita saa yhdistyksen kokouksista, hallitukselta tai voit käyttää Kulkan kotisivujen AHK-lomake palvelua osoitteessa www.jmp.fi/~psly.

AHK-lajit

ALLIHAHKA (EI TALVIAIKAISIA 1.12.–28.2.)

AROSUOHAUKKA/NIITYSUOHAUKKA AVOSETTI

ETELÄNKIISLA

HAAHKA

HAARAHAUKKA

HARMAASORSA

HEINÄKURPPA

HIPPIÄISUUNILINTU

ISOKIRVINEN

ISOLOKKI

ISOSIRRI (EI KOSKE SII RAASION JA MUSTIN SYYSHAVAINTOJA)

JALOHAIKARA

JÄÄKUIKKA

JÄÄKUIKKALAJI

KANGASKIURU

KELTAHEMPPO

KERÄKURMITSA

KIHULAJI

KIIRUNA

KILJUHANHI

KILJUKOTKA/PIKKUKILJUKOTKA

KIRJOKERTTU

KULTASIRKKU

KUNINGASKALASTAJA

KUOVISIRRI (EI KOSKE SYYSHAVAINTOJA)

KYHMYHAAHKA

KYHMYJOUTSEN

LAMPIVIKLO

LAPINTIIRA

LAPINUUNILINTU ...jatkuu

Pohjoissavolaista linnunlaulua CD-levyllä

Kuikan jäsen Lauri Hallikaisen äänittämiä lintuja ja luonnonilmiöitä on koottu jo kahdelle Luonto soi -sarjan CD-levylle. Osa 1 ilmestyi vuoden 1998 lopulla ja osa 2 lokakuussa 1999. Ensimmäisellä levyllä on ainoastaan pohjoissavolaista luonnonartisteja, mutta uudella joukkoon on eksynyt pari pohjoiskarjalaistakin kultakurkkua.

Levyjä voi tilata äänittäjältä, p. (017) 2821 772, e-mail: kultasointu@kolumbus.fi. Niitä myydään myös Kuopion museokaupassa. Hinta on 110 mk, mutta savolaisille tinkiminenkin lienee sallittua. Hyviä kuuntelutuokioita!

LUONTO SOI

NATURE RESOUNDS
OSA/VOL 2
ERÄMAAN KERTOMAA

LEVEÄPYRSTÖKIHO
 LIEJUKANA
 LUOTOKIRVINEN
 LYHYTNOKKAHANHI
 MAAKOTKA (EI KOSKE NUORIA)
 MERIKIHO
 MERISIRRI
 MUSTAHAIKARA
 MUSTALEPPÄLINTU
 MUSTAPYRSTÖKIHO
 MUSTATIIRA
 MUUTTOHAUKKA
 NIITYSUOHAUKKA
 PIKKU-UIKKU (EI TALVIAIKAISIA 1.12.-
 28.2.)
 PIKKUHUITTI
 PIKKUJOUTSEN
 PIKKUKAJAVA
 PIKKUSIRKKU
 PIKKUTIIRA
 PULMUSSIRRI (EI KOSKE SII RAASION JA
 MUSTIN SYYSHAVAINTOJA)
 PUNAJALKAHAUKKA
 RANTAKURVI
 RASTASKERTTUNEN
 RÄYSKÄ
 RISILÄ
 RISTISORSA
 RIUTTATIIRA
 RUOKKI
 SEPELHANHI (ROTU HROTA)
 SININÄRHI
 SINIPYRSTÖ
 TAIGAUUNILINTU
 TUNTURIHAUKKA
 TUNTURIKIHO
 TURKINKYYHKY
 TURTURIKYYHKY
 VALKOSELKÄTIKKU
 VIKSITIMALI
 VIIRIÄINEN
 VIRTAVÄSTÄRÄKKI
 VUORIHEMPPÖ

Ja muistakaahan kaivella myös vuoden 1997 muitakin havaintoja. Tässä lehdessä on faunistinen katsaus 1996. Vuoden 2000 ensimmäisessä numerossa vuoden 1997 katsaus.

Lue vielä tämä!

Yleistä havaintojen ilmoittamisesta. Havaintoja ilmoitettaessa on tärkeää, ettei sitä koeta pelkkänä pakkopullana. Havaintojen ilmoittamista helpottaa se, että Kuikka-verkkoon ilmoitettuja tietoja ei tarvitse ilmoittaa uudestaan. Eikä lajeista, joista kerätään kaikki havainnot (esim. ruskosuohaukka), tarvitse pilkun tarkasti ilmoittaa jokaista havaintokertaa paikoilta, joilla laji pesii. Tärkeintä on ilmoittaa ensimmäiset ja viimeiset havaintopäivät, paria revirimäärät, yms. mielenkiintoiset tiedot. **Järjen käyttö on sallittua!**

Amazing Africa

Adrian Royle

Hyvät, Savolaiset!

Monday mornings have a terrible reputation all around the world. What better time to take time off work or school to do something far more interesting and exciting. There is no better time to walk into the boss's office and say take this job and shove it. I finally did it last year. After yet another 7.30am start listening to terrible music blasting away I'd had enough, one hour was too much! So it was into the office, bye bye and thanks for the memories and drive straight down to my local travel agent. "Two weeks in Africa please, ASAP". By Friday morning I was on a flight to The Gambia in west Africa, binoculars, field guide and note book at the ready, my walking boots prepared for some action.

Just before my departure the new guide to the Birds of The Gambia and Senegal (Barlow, Wachter & Disley) had been published, such an improvement on the old Birds of West Africa (Serle, Morel & Hartwig) the illustrations alone made a trip there a must do. The birdwatching started on the approach to the runway, **Hooded Vultures** soaring close to the plane and **Little Egrets** easily seen flying over the nearby wetlands. Next the

Pied Crows around the airport terminal, then the bus ride to the hotel constantly searching the scrub for my first brilliantly coloured, fantastically exotic, genuine African species of **bee-eater, roller, or sunbird.**

I was in for a very pleasant surprise though, the birds in the bush were even better than the illustrations in my hands. The intense tropical sunlight produced colours no field guide could ever show, at a price we could afford. The iridescent plumage of the **sunbirds** especially was really something to wait for, only when the bird was in the right position would the colours shine and sparkle. These tiny birds to my amazement were often very hard to see in the thick vegetation even when close to, on the outside of a bush the intense light hid them from me.

"Two weeks in Africa please, ASAP"

A bird many of us take for granted is the **starling**, formerly so common, especially in large city roosts where they were once counted in millions. A

closer look though will show them to be very attractive, colourful birds as are the several species of west African starlings. These birds would be close to the top of any birders hit list. The first I saw was the **long-tailed glossy starling**, very common along the coastal road near the hotels and towns, a spectacular bird, noisy and easy to find.

There are several other species of **glossy starling** to look out for some of which might pose some slight identification problems. One which will

definitely not give any id problems is the **violet-backed starling** but finding one is not so easy.

The coastal road proved to be a

very productive route, morning and afternoon walks constantly produced spectacular new species for me, such as **blue-bellied roller, swallow-tailed bee-eater, Senegal parrots** and the amazing **yellow-crowned gonolek**. The names alone are enough to excite an adventurous birder; **splendid sunbird, beautiful sunbird, violet turaco** (an absolute stunner), such gorgeous names and even more amazing birds could soon have me filling up the pages of my passport very quickly. The roadside proved to be an excellent area for seeing small finches we would normally see in pet shops or aviaries, the tiny and beautiful **red-cheeked cordorr-blue**, or the **lavender waxbill**. For the most amazing finches though you will have to brave the wet season, the only time to see breeding plumage **esclamatory paradise whydahs** and **pin-tailed whydahs**. Both spectacularly long-tailed males during the brief mating season but equally dull little brown jobs (LBJ's) out of season.

For those of you still to see the **common kingfisher** in Finland then The Gambia has several other species for you, from the tiny **African**

*try it
you will
like it*

pygmy kingfisher up to the well named **giant kingfisher**. The species you will definitely see is the **pied kingfisher** often seen in very noisy flocks hovering over water looking for that next meal. When the **giant** is around it will be unmissable but the **pygmy** and the **malachite kingfisher** will be difficult due to their small size and their habit of hiding in the dense mangrove. A quiet canoe trip might be the best way to see them, as it is to see the **goliath heron**, a bird truly deserving of its name.

One species due for a name change is the **Egyptian plover**, also known as the crocodile bird and mentioned without fail in every single article I have ever read about birdwatching in The Gambia. I didn't see one, it would have required a long, bumpy ride up country to see one but I mention it just to fill in a few more lines. By the way I don't think they live in Egypt. For wader lovers though there are plenty of species to keep you happy including many palearctic species but when in Africa look at the African species, including the coastal **white-fronted plover** at the northernmost point of its range. Much easier ones are the **black-headed plover** and the **wattled plover** both easily found on the country's only golf course.

Working through the field guide produces one must have bird after another, some will be very easy to find others will require the assistance of one of the many local guides. **Painted**

snipe certainly know how to hide as do **white-backed night herons**, other species such as the **black egret** will put on a fishing show for you. A very unusual species, the **hamerkop**, dull looking but an amazing builder is well worth tracking down, try the hospital grounds. Their nests really are enormous, bigger than some apartments I've seen.

The skies above the urban areas especially over the cattle market and abattoir are full of vultures, from the relatively small **hooded vulture**, to the partial vegetarian **palm-nut vulture**, up to the larger **griffons** and finally the rare **lappet-faced**

vulture. Do not put your sandwiches down for too long or you could lose them. Try bananas instead, small and sweet, the perfect packed lunch, ideal for any passing monkey.

Other species we take for granted in Europe are pigeons and doves, but the 14 species in the area may re-awaken your interest in them. Lots of id problems, try splitting the **blue spotted wood-dove** from the **black-billed**, or the **red-eyed dove** from the **African mourning dove**, or the **vinaceous**. Lots of fun especially in thick tropical forest.

The Gambia is a gentle introduction to Africa and its birds and people and way of life, try it you will like it, I know several people that have been a few times and will probably go again, but be careful in that sun, it burns!

*but be
careful in
that sun, it
burns!*

Tiedonantoja

Talitintti nokitti mediaa

Eräs Savon Sanomien toimittaja koki ikävän yllätyksen syyskuussa 1998 yhteinä sunnuntaiaamuna. Postiluukussa oleva Helsingin Sanomien numero oli rei'itetty lukukelvottomaksi. Toimittaja arveli aluksi kyseessä olevan käytännön pilan, jonka oli tehnyt joku huonon huumorintajun omaava henkilö. Tiukan käyttämisen jälkeen syylliseksi paljastui talitintti. Tintti yksinkertaisesti ahmi uutiset ja urheilusivut aamupalakseen. Sama meno jatkui reilun kuukauden ajan lähes päivittäin, kunnes lehden tilaus loppui. Tämän jälkeen korvikkeeksi kelpasi muutaman viikon ajan naapurin postiluukussa oleva Savon Sanomat.

Tänä vuonna toimittaja tilasi Helsingin Sanomat uudelleen. Lehti sai olla rauhasa jonkin aikaa, mutta elokuun lopusta alkaen sama meno jatkui jälleen. Toimittaja kokeili tintin häätämistäkin, mutta sinnikkäästi lintu palasi istumaan ovenkahvalle tarkkailuasemiin ja jatkoi lehden nakuttelua. Tätä jatkui lokakuulle saakka.

Mikähän mahtokaan olla talitintin motiivi? Purkiko tintti aggressioitaan toimittajaa kohtaan Savon Sanomien yleisestä linjasta? Oliko tarkoitus protestoida lehden luonnonsuojelunvastaisista kirjoituksista? Koska tintti ei osannut lukea, se ei tiennyt tuhoavansa toisen puulaakin lehteä. Tintillä saattoi myös olla pakonomainen tarve lukea aamulehti. Sen mielestä Helsingin Sanomat on täällä Savossakin ainoa ykkösmedia, ja vain poikkeustapauksessa uutisnälän voi tyydyttää Savon Sanomilla. Tai tintti oli huomannut toimittajan suhtautuvan leväperäisesti kierätysasioihin ja halusi itse huolehti lehden kierrätyksensä.

Todellinen syy lienee kuitenkin jokin muu. Talitiaasil-

la on arveltu olevan syyssoidin, johon liittyy pesämateriaalin keruuta, pöntöjen kastsastelu jne. Tintit tarvitsevat muiden eläinten tapaan myös talvehtimista varten vararavintoa. Ne ovat ajan kuluessa oppineet, että ihmisten jäljiltä löytyy monenlaista syötävää. Tintit ovat myös uteliaita ja tutkivat talojen lähellä kaikkea mahdollista, joka voisi kelvata ravinnoksi. Näihin toimiin liittyy myös ilmiö, jossa talitintti kävi tyhjentämässä parvekkeella olevan tuhkakupin lähes päivittäin. Pyykkinarulla kuivumassa oleva pyykki tuntuu kiinnostavan erityisesti syksyisin niin, että jokaista vaateripaletta on käytävä nyhtämässä erikseen tai suuremman porukan voimin. Lintujen mielenkiinto kohdistuu esimerkiksi paitojen sauma-kohtiin ja paidat voivatkin käsitteilyn jälkeen olla ainakin alkuperäiseen tarkoitukseensa lähes käyttökelvottomia.

Tarkkaa selitystä ei tähän ilmiöön ole olemassa. Tapahumat näyttävät nimenomaan kytkeytyvän syksyyn ja erityisesti syys-lokakuulle. Lehden syönti viittaisi em. vararavintoteoriaan. Mitähän parempaa – muuta kuin sisältö – muuten Helsingin Sanomissa on Savon Sanomiin verrattuna? Voisivatko linnut tehdä myös jonkinlaista talvipesää, jota ne käyttävät yöpymiseen? Tupakantumppien siirtely ja vaatteiden nakuttelu voisivat liittyä tähän teoriaan. Kummatkaan kun eivät liene tinteille kovin syömäkelpoista ravintoa. Asia on mielenkiintoinen ja ehdottomasti tutkimisen arvoinen. Vastaus voisi olla helpostikin selvitetävissä. Siinäpä jollekin innokkaalle lintututkijalle aihetta kerrakseen!

Eelis Rissanen

KUOPION JA POHJOIS-SAVON LINNUNTO ON JUURI ILMESTYMÄSSÄ!

KIRJASSA ON MM.

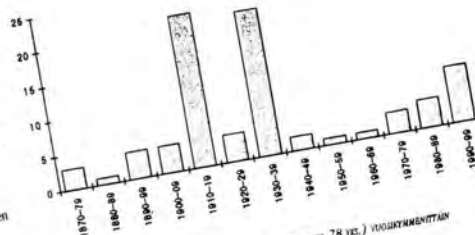
LAAJA KATSAUS POHJOISSAVOLAISEN LINTUTUTKIMUKSEN HISTORIAAN, LAJISTOKATSAUS 303 LAJISTA SISÄLTÄEN LUKUISIA ESIINTYMISKARTTOJA, DIAGRAMMEJA JA LAJIEN ESIINTYMISHISTORIAN 1800-LUVUN ALUSTA TÄHÄN PÄIVÄÄN, LYHYT HISTORIA LINTURENGASTUKSESTA SEKÄ BIBLIOGRAFIA POHJOISSAVOLAISESTA LINTUKIRJALLISUUDESTA. TOIMITTAJINA KALLE RUOKOLAINEN JA JUKKA KAUPPINEN, KIRJOITTAJINA 17 POHJOISSAVOLAISTA LINTUHARRASTAJAA TAI -TUTKIJAA – ALUEENSA PARHAAT LINTUASiantuntijat. KAIKKIAAN 344 JUHLAVAA SIVUA!

TÄYSIN NELIVÄRINEN, KUVITUKSENA MATTI KARPPASEN MAALAUKSET JA LUONNOKSET.

HINTA VAIN 220,–

Pohjois-Savossa on ollut vähäisyys ja se seikka, että ne löydettiin syvennämällä paikkakunnalta." on kulunut jo runsaasti aikaa sen häviämisen määrittämiselle liito-oravan Suomalaisen tai Höökin (1896b) mainitsemia määriä suomalaiselta huuhkajan pesältä. Rautalampilaisten huuhkajien on todettu varsinkin talvisin kalastelevan kalanviljelylaitoksilla (j). Tämä on kuitenkin koitunut muutamien yksilöiden kohtaloksi: ne ovat laskeutuneet heikolle jälle ja hukkuneet.

Eelis Rissanen & Kalle Ruokolainen

Kuva 87. Tunturipöllöjen yksilömäärät (vuodesta 78 yks.) vuokymmentään
1876-1994.

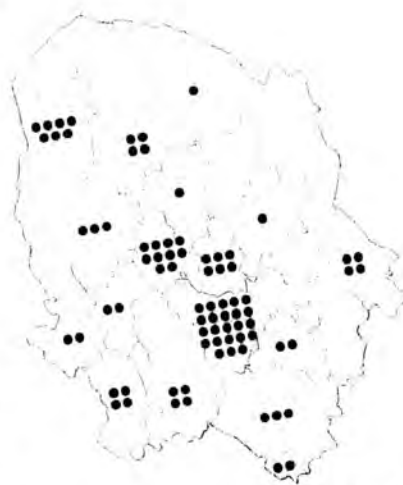
Tunturipöllö *Nyctea scandiaca* 78(78)

Tunturipöllö on laji, jonka liikkumiseen vaikuttaa ravinnon saatavuus. Suomeen tunturipöllöjä vaeltaa erityisesti silloin, kun niiden pesimäalueella – Fennoskandian tuntureilla ja Venäjän arktisella tundralla – on huono ravintotilanne. Tällöin laji on tavattu myös Pohjois-Savossa. Vuoden 1994 loppuun mennessä maakunnassa on havaittu 78 tunturipöllöä. Havainnoista 92% on lokakuulta (Kuva 86.).

Pohjois-Savon ensimmäinen havainto on vuodelta 1876 (Enwald 1883). Valtaosa linnuista on tavattu 1910- ja 1930-luvuilla – erityisesti vaelluskausina 1913/14 ja 1935/36, jolloin nähtiin 12 ja 14 yksilöä (Tuomainen 1980d, kuo ark, Kuva 87.). Tämän jälkeen ei yhtä voimakasta vaellusta ole havaittu.

Kesäaikaista havaintoja on viisi: 26.5.1876 Kuopio Kolmisoppi (Enwald 1883), 7.6.1910 ammuttu koiras ja 23.6.1916 ilmeisesti ammuttu aikuinen naaras Kuopio Haminalahti (Tuomainen 1980d), 30.6.1992 1 yksilö Kaavi Luikonniemi (Ukkonen 1993) ja 22.7.1992 vaivainen yksilö Iisalmen (Ruokolainen & Lindholm 1998, KUO). Laji ei luonnollisestikaan ole koskaan pesinyt Pohjois-Savossa.

Eelis Rissanen

Kuva 88. Tunturipöllöjen yksilömäärät (vuodesta 78 yks.) kunnittain
vuosina 1876-1994.

HANKI YHDISTYKSEN 25-VUOTISTA TAIVALTA JUHLISTAVA KIRJA OMAKSESI LINTUYHDISTYKSESTÄ!

KUOPION LUONNONTIETEELLISEN MUSEON JULKAISUJA 5